

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Географічний факультет
Кафедра географії та менеджменту туризму**

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ В
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

**Дипломна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконав:

студент VI курсу, групи 620
спеціальності 242 Туризм
Мурафа Віталій Володимирович

Керівник:

д.геогр.наук, доц. Бучко Ж.І.

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № _____
від « ____ » _____ 2022 р.
Зав. кафедри _____
д.геогр.наук, доц. Король О.Д.

Чернівці-2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ.....	6
1.1. Теоретичний аспект генезису екотуризму.....	6
1.2. Роль та значення об'єктів природно-заповідного фонду у розвитку екотуризму	8
1.3. Види та принципи організації екотуризму.....	13
1.4. Методика дослідження процесів розвитку екотуризму.....	17
Висновки до першого розділу.....	21
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	22
2.1. Суспільно-географічна характеристика розвитку екологічного туризму..	22
2.2. Екотуризм як пріоритетний напрям сталого туристичного розвитку в Івано-Франківській області	26
2.3. Аналіз розвитку екотуризму в Івано-Франківській області.....	29
Висновки до другого розділу	34
РОЗДІЛ III. Оцінка світових сучасних тенденцій та аналіз їх впливу на ефективність розвитку екотуризму.....	36
3.1. Прогнозні тренди розвитку екотуризму.....	36
3.2. Специфіка впливу світових тенденцій на конкурентоспроможність розвитку екотуризму в області.....	38
3.3. Оцінка конкурентоспроможності вітчизняних екокурортів.....	45
Висновки до третього розділу.....	50
РОЗДІЛ IV. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА.....	52
4.1. Інноваційний розвиток системи екотуризму в Івано-Франківській області.....	52
4.2. Економічна оцінка та регулювання туристичної привабливості екотуристичного простору.....	58
4.3. Формування стратегії розвитку екотуризму.....	64
4.4. Розробка еко-пізнавального маршруту Бурштинським Опіллям.....	69
Висновки до четвертого розділу.....	76
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Галузь туризму є однією з найпотужніших сфер економіки та джерелом робочих місць у багатьох країнах світу. Завдяки інтенсивному темпу розвитку, туристичну індустрію визнали економічним феноменом століття. Цьому явищу посприяли розширення економічних, політичних, культурних відносин між країнами та народами. Такий масовий розвиток туристичної діяльності дає змогу мільйонам розширювати свій кругозір, ознайомлюватись з історією, традиціями різних країн, а також знайомитись із надбаннями світової культури.

Значення сфери туризму у світі постійно зростає. Це пов'язано із важливістю його ролі у розвитку економіки регіонів та цілих країн, у розвитку міжнародних зв'язків, а також у валютних надходженнях. Внаслідок проведення правильної культурної та економічної політики, туризм є фактором стабільності та зміцнення міждержавних зв'язків, а також має сприятливе значення у формуванні іміджу та престижу країни на світовій арені. Але попри динамічний розвиток і зростання економіки, він також має свої негативні наслідки для природного середовища: забруднення води, ґрунтів і океанів, зміна клімату, неефективне використання джерел енергії, руйнація пам'яток природи, знищення біорізноманіття тощо. Саме тому одним з перспективних видів туризму, що постійно набирає темпів розвитку є екологічний - порівняно нове поняття в туристичній діяльності. Чисельність його прихильників в останні роки безперервно зростає в усьому світі, а екологічна діяльність набула динамічного розвитку. Подальший розвиток цього виду туризму пов'язують з досить привабливими перспективами перебудови економіки, що стимулює зростання інших галузей: транспорту, зв'язку, торгівлі, будівництва, сільського господарства, виробництва товарів широкого споживання, тощо.

У туристичній галузі України Івано-Франківська область має важливе місце. Це регіон, що відноситься до найбільш перспективних туристичних регіонів країни. Потужна ресурсна база є важливою передумовою розвитку

екологічного туризму що також позначається на розвитку туристичної інфраструктури. Це доводить той факт, що розвиток туризму в регіоні посідає важливе місце та є надзвичайно актуальним на сьогодні.

В Івано-Франківській області природні умови та охорона навколишнього середовища сприяють розвитку екологічного туризму. Збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, формування регіональної екологічної мережі є пріоритетними напрямками розвитку екологічного туризму в регіоні.

Об'єкт дослідження: екологічний туризм в Івано-Франківській області.

Предмет дослідження: сучасний стан та перспективи розвитку екологічного туризму Івано-Франківської області.

Мета роботи: дослідити сучасний стан, проблеми та перспективи екологічного туризму Івано-Франківської області.

Для досягнення мети роботи були поставлені наступні завдання:

- описати теоретико-методичні аспекти дослідження розвитку екологічного туризму;
- проаналізувати туристично-рекреаційний потенціал Івано-Франківської області;
- ознайомитися із сучасними світовими тенденціями та досвідом країн із високорозвиненим екологічним туризмом;
- провести аналіз впливу світових тенденцій на ефективність розвитку екотуризму у регіоні;
- проаналізувати розвиток туристичної галузі регіону та сучасні тенденції діяльності підприємств туристичної сфери Івано-Франківської області;
- розглянути та оцінити рівень туристичної привабливості та державного регулювання екотуристичного простору;
- виявити проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму Івано-Франківської області;
- розробити еко-пізнавальний маршрут Бурштинським Опіллям.

Основні методи, що використовувались при написанні роботи: аналіз, аналогія, синтез, статистичний, порівняння, моделювання, картографічний.

Питанням розвитку екологічного туризму як на світовому, так і на національному рівні присвячено праці деяких відомих науковців, серед яких Л.С. Безугла, А.О. Дячук, І.С. Посохов, В.О. Бойко, С.Д. Шушулков, О.Л.Загорянська. Поняття туристичної привабливості та її оцінки вивчали О.В. Музиченко-Козловська, С.В. Куніцин, О.О. Антонєць, О.Г. Давидова, О.П.Савіцька.

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Для кращого сприйняття даних у роботі надані рисунки та таблиці. Список використаних джерел налічує 48 найменування.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ

1.1. Теоретичний аспект генезису екотуризму

Рушійною силою суспільної свідомості країн з високим рівнем добробуту і соціального розвитку є існування троїстості – гедонізм, культурні і духовні цінності, екологія, що трактується як задоволення життям через мандрівки та соціальні комунікації в чистому та абсолютно безпечному середовищі. Останнім часом набув популярності перехід від моделі відпусткового циклу до індивідуалізованого відпочинкового попиту й задоволення інтелектуальних запитів через нішеві види туризму: замість концепції трьох «S» («sun – sea – sand» («сонце – море – пісок»)), трендовою стала концепція трьох «L» «lore – landscape – leisure» («знання – пейзаж – дозвілля»). Саме ця послідовність відкрила світу екологічний туризм [31].

Екотуризм – також відомий як "зелений туризм", "природний туризм", "екотуризм" – це вид туризму, суть якого полягає у свідомому виборі місця подорожі, транспортних засобів та інших супутніх елементів під час подорожі, беручи до уваги, насамперед, природні цінності та з метою сприяння захисту довкілля. Це суть сталого туризму.

Екологічний туризм – це свідомі та відповідальні подорожі до місць, які не надто змінені людською діяльністю, з метою проведення часу та насолоди природною фауною та флорою. Часто мандрівники, які займаються цим видом туризму, розширюють свою екологічну свідомість і добровільно підтримують фінансово діяльність, спрямовану на захист екосистеми, і навіть покращують умови життя корінних жителів того чи іншого регіону в різних аспектах.

Вперше поняття «екотуризм» було використано на одній з міжнародних конференцій вченим із Мексики – Гектором Цебаллосом Ласкурією на початку 80-х років минулого століття. Термін означав, що екологія і туризм повинні знаходитися в гармонії. Еколог запропонував зробити акцент не на активні форми рекреації, а на подорожі, об'єктами яких стануть збереження біоценозів, збереження природи та підтримання культурного спадку

відвідуваних областей. Варто зазначити, що термін «екологія» та «туризм» використовують у науці та публіцистиці більше 100 років. Тож, екологічний туризм найімовірніше виник раніше, ніж у 80-х роках ХХ століття. Можна також стверджувати, що екологічний туризм розвивався пліч-о-пліч з екологією. Хоча екологія як науковий напрям існує вже більше 100 років, а особливого розвитку він почав набувати починаючи з другої половини ХХ століття, коли стрімкий розвиток матеріального виробництва спричинив до помітних негативних змін у навколишньому природному середовищі. Саме усвідомлення цих змін стало причиною зростання уваги до природного середовища з боку як науковців, так й інших людей.

Є кілька трактувань визначення поняття екологічного туризму, який подають авторитетні міжнародні організації. Товариство екотуризму трактує поняття так: «Екотуризм – це туризм, що включає подорожі в місця з відносно незайманою природою, з метою отримати уявлення про природні і культурно-етнографічні особливості даної місцевості, який не порушує при цьому цілісності екосистем і створює такі економічні умови, за яких охорона природи і природних ресурсів стає вигідною для місцевого населення» [48].

Зелений (сільський, природний) туризм – є найвищою віхою розвитку туризму.

У порівнянні з іншими видами туризму екологічний туризм має декілька особливостей, зокрема:

- 1) перебування у місцях з відносно недоторканою природою або у місцях, які є цінними та рідкісними в природному відношенні
- 2) зменшення негативного впливу на природу
- 3) додаткова фізична активність
- 4) гуманізм
- 5) заходи економічної підтримки, спрямовані на збереження природного різноманіття, в тому числі і у відвідуваних місцях.

У більш глибокому розумінні мінімізація впливу на природу передбачає дотримання певних правил поведінки, обмежень щодо кількості туристів,

особливо при відвіданні чутливих об'єктів. Туристи не мають залишати сміття у відвідуваних місцях, у деяких місцях заборонено куріння, мінімальний рівень шумового забруднення.

Певна фізична активність, яка присутня в екотуризмі, є наслідком того, що особливо цікаві локації значно краще збереглися там, де немає хороших доріг.

Важливою відмінністю екологічного туризму від інших видів є специфічний склад не лише учасників, а й організаторів. Він визначається володіннями знаннями про природу та перш за все ґрунтується на любові до неї.

Таким чином, розвитку туризму сприяли різні фактори: політичні, технічні, економічні, соціальні та культурологічні. Інтенсивний розвиток туризму спостерігався в країнах, що має сприятливу внутрішню та зовнішню політику, стійкий економічний потенціал, а також достатній рівень культури і соціальної підтримки громадян. Поняття екологічного туризму здобуло широкого застосування у 80-х роках ХХ століття.

1.2. Роль та значення об'єктів природно-заповідного фонду у розвитку екотуризму

Вплив туризму на екосистему відрізняється залежно від особливостей територій та навіть їхнього розміщення на континентах. Для прикладу, великою проблемою гірських екосистем є забруднення річок неочищеними стоками, виникнення стихійних сміттєзвалищ, засилля приватних котеджів, дачних будинків, які разом з автомобільними дорогами завдають колосальної шкоди рослинному покриву та здійснюють невідворотний вплив для навколишнього природного середовища.

Зростання значення туризму та загострення проблем, пов'язаних з його розвитком, спонукають говорити про необхідність змін та пошук нових напрямків розвитку. Саме тому останнім часом значна увага приділяється взаємозв'язку між природоохоронною діяльністю та сталим туризмом. Так як

галузь може розвиватися лише при збереженні високої якості довкілля, значну роль відіграють об'єкти природно-заповідного фонду, які дозволяють зберегти біорізноманіття на якнайдовший період.

Система природоохоронних територій світу включає більше 30 тисяч об'єктів загальною площею більше 13 мільйонів квадратних кілометрів. Найпоширенішою формою організації природоохоронних територій є національні парки, що займають 5% території суші. Найвищим показником природоохоронних територій у загальній площі країни відзначаються Норвегія, Танзанія та Зімбабве – 10%, Коста-Ріка – 25% територій з природоохоронним статусом.

В Україні станом на 2020 рік виділяють 8512 територій та об'єктів, що мають площу 4,418 млн. га в межах території України, а також 402500, 0 га в межах акваторії Чорного моря. Таким чином відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави («показник заповідності») становить 6,77% [47].

Збереження біорізноманіття шляхом створення нових і вдосконалення діючих заповідних територій, а також формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних векторів розвитку заповідної справи в Івано-Франківську. Біотичне та ландшафтне різноманіття України охороняється як національне надбання. Збереження і стале використання біорізноманіття є невід'ємною умовою сталого розвитку держави і визначено однією з пріоритетних складових екологічної політики.

Варто зазначити, що природно-заповідний фонд Івано-Франківської області – це 482 територій та об'єктів загальною площею 218,9 тис. га, що становить 15,7 % від загальної площі області. Серед них 33 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га та 449 об'єктів місцевого значення загальною площею 87,3 тис. га [40].

Існує загальносвітова тенденція, яка проявляється у тому, що із заснуванням перших природоохоронних територій і заохоченні населення до їхнього відвідання було закладено протиріччя, яке важко вирішити і до

сьогодні: намагання зберегти унікальність ландшафтів у первозданному вигляді та одночасно розвивати туризм, і таким чином приваблювати відвідувачів до територій, які потребують охорони. В процесі заохочення подорожей до незайманих місць, туризм може сприяти їхній деградації та руйнуванню. Є ймовірність, що в намаганні наблизитись до них і пізнати, можна зруйнувати чи пошкодити те, що першочергово розглядалося як таке, що потребує охорони.

Хоча впливу відвідувачів не уникнути, проте його можна мінімізувати. Крім того, недостатньо лише закликати туристів не брати з собою у подорожі нічого, тому необхідним є чітке планування, менеджмент та регулятивні заходи.

Важливим регулюючим заходом розвитку рекреації та туризму на території парків є їх функціональне зонування. Саме це створює умови для уникнення конфліктів між несумісними видами діяльності у процесі просторового використання парку та створити взаємодію парку із туризмом та рекреацією. Національні природні парки відрізняються між собою принципами зонування і набором зон. Міжнародний союз охорони природи пропонує у національних парках виділяти кілька зон:

- 1) зону суворої охорони;
- 2) зону недоторканих територій;
- 3) зону «керованої охорони»;
- 4) туристично-адміністративну зону.

Натомість у національних парках України розрізняють:

- 1) заповідну зону;
- 2) зону регульованої рекреації;
- 3) зону стаціонарної рекреації;
- 4) господарську зону.

Екологічний туризм може розвиватися на об'єктах природно-заповідно фонду усіх видів, проте режим заповідників, найбільш суворий порівняно з іншими видами особливо охоронюваних природних територій, накладає максимальні обмеження на організацію екологічного туризму. Специфіка заповідників як резерватів, створених для вирішення низки науково-дослідних

завдань, дає можливість використовувати їх для наукового екологічного туризму. Однак для його розвитку потрібне виділення спеціальних зон, суворе дотримання прийнятої природоохоронної системи і чітке нормування кількості відвідувачів.

Ресурсами екологічного туризму є і об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають дуже тісні зв'язки з навколишнім природним середовищем. Водночас необхідно зазначити, що ресурсами екологічного туризму вважають тільки такі пам'ятки історії та культури, що розташовані на територіях ООПТ (особливо охоронювані природні території) та інших привабливих природних ділянках або розташовані досить близько (у зоні туристичної доступності) від них.

У межах національних природних парків організація маршрутів можлива в зонах рекреаційного використання суворо визначеними пішохідними стежками. Більш жорсткі вимоги мають висуватися до організації екологічного туризму на території державних природних заповідників. Тут екологічний туризм має обмежуватися екскурсійними маршрутами в буферній зоні, за суворо фіксованими напрямками. На територіях заказників рекреаційна діяльність також має регламентуватися вимогами охорони природних комплексів.

Безсумнівно, найбільшим потенціалом для розвитку екологічного туризму володіють національні природні парки, основним завданням яких, поряд з охороною екосистем, є екологічна просвіта відпочивальників. Особливо слід зазначити, що такі відомі національні природні парки, як Єллоустонський і Великий каньйон у США, Сагарматха (Еверест) у Непалі, парк миру «Хуаньшань» у Китаї та ціла низка національних парків в інших державах, є об'єктами всесвітньої природної спадщини, що робить їх ще привабливішими для туристів.

Найпоширенішим методом зменшення тиску на природну систему національних парків є регулювання числа відвідувачів, дотримання лімітів на

пересування засобами з двигуном внутрішнього згорання. Встановлення лімітів на відвідування вже давно практикується у світовій туристичній індустрії не лише на території природних, а й урбаністичних та історичних об'єктів. Прикладом може слугувати обмеження числа туристів у Венеції на літній період до 50 000 і кількість туристичних автобусів до 200 в день [9].

Регулювання кількості відвідувачів до найпопулярніших парків можна здійснювати за допомогою впровадження заходів із розосередження кількості туристів у часі. Для прикладу – встановлення відмінності в ціні на вхідні квитки, обмеження в пересуванні моторизованим транспортом у вихідні або робочі дні, літом чи у період міжсезоння.

Згідно даних Державної служби статистики України, щороку об'єкти природно-заповідного фонду відвідують мільйони туристів і екскурсантів. До найбільш відвідуваних та популярних природних парків відносять: «Голосіївський», «Карпатський», «Шацький», «Кременецькі гори», «Святі гори» та інші [30].

В установах природно-заповідного фонду України працює приблизно 4,5 тис. осіб, так як кожен біосферний заповідник та національний природний парк складається з наукового, еколого-освітнього та рекреаційного підрозділів. Кошти, отримані об'єктами природно-заповідного фонду від наукової, природоохоронної, туристично-екскурсійної, рекламно-видавничої та іншої діяльності в рамках заповідних територій і об'єктів, що не перешкоджають їх цільовому призначенню, є їх власними коштами. Таким чином, ці кошти можна використати для розвитку цих територій.

Для досягнення позитивного рівня розвитку екологічного туризму в Україні потрібне впровадження регламентації туристичної діяльності з ціллю дотримання режиму охорони природно-заповідних компонентів і об'єктів. Варто згадати, що екотуристичні маршрути доцільно проводити за попередньо прокладеними та промаркованими екостежками під керівництвом професійного гіда, це у перспективі може підвищити соціальне значення

заповідників і, як наслідок, підштовхне їх до визнання як органами влади, так і населенням у регіонах.

Важливе місце в активному розвитку екотуризму відіграє інформаційне забезпечення місцевого населення, щодо проблем та переваг, які їм може дати рекреація цього типу. Крім того, екологічний туризм розширить спектр послуг та отримати нові відчуття від рекреації.

Отже, природно-заповідний фонд відіграє важливе значення для розвитку екологічного туризму та є своєрідним базисом основних засад екологічного туризму.

1.3. Види та принципи організації екотуризму

За даними Міжнародного товариства екотуризму, екологічні подорожі є однією з найбільш швидкозростаючих галузей туристичної індустрії. Для цього напрямку туризму варто виділити кілька характерних рис, що відрізняють його від інших форм подорожей, зокрема:

1. форма активного та поглибленого вивчення територій, яка має значну природну та культурну цінність;
2. забезпечення коштами на ефективну охорону цінності культурної і природної спадщини та принесення реального економічного і соціального прибутку місцевому населенню;
3. повний нагляд за гармонією природних екосистем і культурною специфікою місцевих громад.

Крім того, важливо виділяти основні ознаки екологічного туризму, для розуміння його відмінностей від інших напрямків туризму:

- спрямування до природи (природна спадщина у природних ландшафтів і їх екологічних компонентів);
- екологічна безпека (мінімізація збитків природному середовищу);
- освіта (подорожуючі не спостерігають природні феномени, але й опановують сучасні наукові знання про них);

- культурний аспект (зв'язок природних особливостей районів подорожей з культурою їхнього населення);
- соціалізація (забезпечення інтересу населення до екологічних подорожей, з врахуванням його економічних інтересів).

Для максимально ефективного використання всіх переваг виділяють і основні функції екологічного туризму, серед них:

- релаксаційна (полягає у повноцінному й ефективному відпочинку на природі, у процесі постійного спілкування з нею);
- оздоровлення (регулярне активне спілкування з природою, що є традиційною та найбільш ефективною формою запобігання захворюванням та посилення захисних функцій організму людини);
- освітня (налаштування зв'язків з природою під керівництвом кваліфікованого гіда, що є одним з найефективніших способів отримання життєво важливих екологічних знань);
- виховна (пропагування екологічної культури як органічної і незамінної частини загальної культури сучасної людини).

Екологічний туризм може здійснюватися як в межах охоронюваних природних територій (акваторій) та поза межами охоронюваних природних територій та акваторій. Крім того, він різниться за формами здійснення (Рис.1.1).

Рис. 1.1. Форми екологічного туризму [14]

В Україні екологічний туризм є перспективним напрямком внутрішнього та в'їзного туризму, так як вона має значну базу для його розвитку. Географія екологічного туризму у світі є досить специфічною.

До основних завдань розвитку екологічного туризму в Україні відносять:

- законодавче і нормативно-правове регулювання екотуристичної діяльності;
- створення економічного механізму надання платних туристичних послуг на основі самозабезпечення, самофінансування і самоокупності господарських розрахункових рекреаційних структур держави;
- фінансове й організаційне забезпечення рекреаційно-туристської інфраструктури у відповідності до міжнародних стандартів;
- формування в туристів інтелектуально-гуманістичного світогляду і патріотичного ставлення до природної й культурної спадщини країни;
- розроблення та налаштування науково-пізнавальних туристичних маршрутів і еколого-освітніх екскурсійних стежок у відповідності до параметрів внутрішнього та зовнішнього різноманіття природних ландшафтів;
- обґрунтування та механізм прорахування допустимих розмірів рекреаційного навантаження на ландшафтні комплекси природно-заповідних територій, котрі доцільно використовувати для відпочинку, туризму і лікування;
- реєстрація та кількісно-якісна оцінка наявних у межах природно-заповідних територій рекреаційних природних (бальнеологічні, кліматичні, лісові, пейзажні) та історико-культурних (музеї, пам'ятки архітектури, фортифікаційні споруди) ресурсів;

Екологічний туризм поділяється на кілька видів, кожен з яких виконує свою особливу функцію. Виділяють такі види екологічного туризму:

- науковий – полягає у вивченні флори і фауни у заповідниках, заказниках та національних парках;

- історичний – екскурсії, які дозволяють познайомитися з самобутністю місцевих ландшафтів та культури;
- активний або пригодницький – включає в себе пересування за межі звиклого середовища з метою отримання унікальних відчуттів та вражень. До нього відносять альпінізм, велотуризм, водний, лижний, піший та кінний туризм, дайвінг, парашанеризм і т.д.
- агротуризм – популярний серед жителів мегаполісів. Являє собою проживання в замських будинках, поєднується з фермерською діяльністю.

Головні чинники, які впливають на формування екологічного туризму, можна поділити на дві групи: статичні і динамічні. Статичні характеризуються незмінним в часі значенням, до цієї групи відносять природно-кліматичні, географічні, культурно-історичні фактори. Такі складові, як матеріально-економічні, соціально-технічні, політичні та демографічні є структурними елементами динамічних чинників, для яких характерно мати різну оцінку, значення, вони й відображаються в часі та просторі. Оскільки дана рекреаційно-туристична діяльність розвивається під впливом значної чисельності факторів, їх можна згрупувати в наступні групи: природно-кліматичні, ресурсні, соціальні, політичні, ринкові та фактори державного управління.

Позитивні фактори розвитку та становлення екологічного туризму забезпечують високі результати: стабільний розвиток економічної діяльності та успішне вирішення соціальних питань. Просування екологічного туризму ускладнює те, що чинники, туристичні агенції та інші представники індустрії не рідко трактують поняття екотуризму у спрощеному вигляді, зараховуючи до екологічних подорожей будь-які виїзди за місто на природу.

Таким чином, екологічний туризм стає все більш популярним серед подорожуючих та дотримується ряду принципів: зменшення негативного впливу туристів на природне і соціально-культурне середовище; встановлення гармонійних відносин людини, природного середовища і рекреаційної інфраструктури; науково-пізнавальне опанування природного різноманіття

території та отримання естетичної насолоди; підвищення рівня екологічної свідомості та розуміння як туристами, так і місцевим населенням необхідності охорони та захисту природних і культурних цінностей; підтримання звичаїв і традицій місцевого населення; гарантування довготривалого збереження природних й історико-культурних ресурсів.

1.4. Методологія та методика дослідження процесів екотуризму

Методологія дослідження – це система пізнавальних принципів і аналітичних процедур, що з'ясовують сутність і місце туристичної діяльності в економічному комплексі окремої країни, соціальних відносинах і культурних практиках народів, а також у процесі громадського відпочинку, рекреації та індивідуального розвитку особистості.

Широкі можливості для методологічного аналізу туризму виникли в рамках теорії рекреації, що дозволило побачити в туристичній діяльності людини дозвіллеву активність, яка соціально організована з метою відновлення сил, витрачених нею на роботі, розвитку власного життєвого досвіду, перспектив, внутрішнього потенціалу, гармонії, загалом для отримання позитивних емоцій і вражень.

Методологія включає концептуальні та теоретичні принципи, аналітичні методи та процедури, характерні для різних галузей дисципліни, що розкриває природу туристичної діяльності як багатогранного явища сучасного суспільства, як якісне визначення життєдіяльності більшості груп населення, як важливий фактор зміцнення здоров'я та розвитку внутрішнього світу людини [25].

Загальні методи дослідження туризму і екологічного туризму зокрема збігаються із загальнонауковими методами дослідження. У представленій роботі використано ряд методів і принципів дослідження, зокрема:

Наукове дослідження — це цілеспрямоване дослідження певної речі чи явища, яке за допомогою наукових методів розкриває закономірність розвитку даної речі (явища), формує нові знання про неї, пояснює

закономірності її дії, вказує або визначає на форми чи шляхи використання набутих знань у суспільних інтересах.

Теоретичні дослідження пов'язані з удосконаленням і розвитком концептуального інструментарію в галузі науки, спрямованого на розуміння зв'язків і закономірностей об'єктивної реальності. Саме певні теоретичні дослідження представлені в цій роботі з використанням деяких принципів.

Дослідницька діяльність туристської діяльності базується на сукупності принципів – загальних, основних положень, у яких на основі знання наукових закономірностей та законів сформульовано вимоги щодо забезпечення успішного досягнення поставлених цілей.

Провідними принципами дослідження, що ми використали, є:

1. Принцип об'єктивності. Він виключає однобічність, суб'єктивізм і упередженість у відборі й оцінці фактів, наполягає на застосуванні методів і процедур, що дозволяють отримати найбільш достовірні знання про предмет дослідження.

Вихідними умовами доказовості висновків зробленого дослідження є достовірність фактів і охоплення максимальної кількості факторів, що входять до сфери дослідження, у нашому випадку сфери екологічного туризму.

2. Принцип урахування постійної зміни та розвитку досліджуваного явища. Цей принцип продиктований діалектичною природою ринкового процесу, тобто безперервним розвитком досліджуваного явища від одного стану до іншого.

3. Принцип дії основних факторів, що формулює кінцевий результат. З великої кількості факторів, що впливають на процес у туристичній діяльності, необхідно виділити та відібрати головні та вирішальні фактори, що розглядатимуться як предмет дослідження.

4. Принцип єдності логічного й історичного. Він передбачає врахування історії розвитку, поточного стану та перспектив подальшого розвитку об'єкта (процесу). Реалізація цього принципу вимагає від

дослідників послідовності у пошуковій діяльності з урахуванням накопиченого досвіду та стану розробки необхідної теорії.

5. Принцип поєднання багатопланових сторін із цілим. Багатоаспектність предмету дослідження індустрії туризму унеможливорює безпосереднє розуміння її в цілому. Дослідники змушені обмежуватися лише окремими аспектами. Водночас це також передбачає можливість і необхідність розгляду об'єкта з інших ракурсів, часткової реальної оцінки результатів дослідження, їх співвіднесення з даними, отриманими при вивченні досліджуваного явища в інших аспектах.

Основними загальнонауковими принципами екологічного туризму є:

- діалектичний – дозволяє продемонструвати різноманітні фактори та їх взаємодію в екотуризмі як причинно-наслідкові зв'язки і відносини, що зображають реальну дійсність;
- системний - розглядає екотуризм як системи з певною структурою, взаємозв'язками і відношеннями різних елементів;
- історичний - під екотуризмом розуміють напрям рекреаційної діяльності, що склався в конкретних історичних умовах;
- когнітивний - пізнавальна функція екотуризму пов'язана із загальнофілософською теорією пізнання, яка є загальною методологічною основою багатьох наук.

Конкретно-наукові принципи характеризуються особливостями певної наукової галузі та науки. Часто ці принципи становлять методологічну основу дослідження. Основними конкретно-науковими принципами екологічного туризму є:

- екологічний – визначає та координує основні зв'язки у системі екотуризму (туристи, туроператори, природні ландшафти, місцеві громади). На відміну від класичної екосистеми, ядром цієї системи є природне середовище (ландшафт);
- геоекологічний (конструктивно- географічний) – засновується на раціональному природокористуванні, збереженні та відтворенні природних ресурсів;

- екостабілізуючий – запобігає та мінімізує шкоду, що завдається навколишньому природному середовищу, і не порушує екологічну стабільність навколишнього середовища;
- інтелектуально-освітній – орієнтується на формування масової екологічної освіти та виховання
- соціально-етичний- формує екологічну культуру та екологічну етику у спілкуванні з навколишнім природним середовищем;
- етнекологічний – заснований на повазі до інтересів місцевого населення, національного культурного середовища, охороні та відтворенні етнокультурних традицій (обряди, свята, пісні, ігри, розваги тощо), традиційному використанні природних систем (етноприродокористування) та охороні природи;
- економіко-розвиваючий – керується ефективним та сталим розвитком регіонів, а також інвестуванням у збереження та відновлення природного середовища [34].

На думку Л.С. Безуглої, підхід до управління розвитком екотуризму має базуватися «на моніторингу стану біорізноманіття (оцінка впливу туристів на природні екосистеми), моніторингу розвитку фактичної екотуристичної діяльності (кількість туристів, сезонна динаміка, розрахункова тривалість перебування, відвідування різноманітних об'єктів, заповненість готелів), моніторингу економічних показників розвитку екологічного туризму (доходи, витрати, вигоди, бюджетне та позабюджетне фінансування, динаміка податкової політики, екологічні інвестиції тощо), моніторингу соціально-економічних параметрів місцевого населення та місцевої економіки (дані опитувань про ставлення до туризму на заповідних територіях, участь у збереженні природи, наявність та інтенсивність конфліктів тощо), а також екологічної та освітньої роботи» [4].

Висновки до першого розділу

У високорозвинених країнах екотуризм став не тільки популярним, а й політкоректним. Багато в чому це пов'язано з владою, яка не соромиться вдаватися до незвичайних заходів, щоб приділити увагу екологічним подорожам.

Екологічний туризм – це свідомі та відповідальні подорожі до місць, які не надто змінені людською діяльністю, з метою проведення часу та насолоди природною фауною та флорою. Вперше поняття «екотуризм» було використано на одній з міжнародних конференцій вченим із Мексики – Гектором Цебаллосом Ласкурією на початку 80-х років минулого століття.

Так як екологічний туризм розвивався у складі туризму, то він має ряд етапів розвитку. Виділяють такі основні етапи розвитку туризму: передісторія туризму, подорожі в дохристиянському світі, елітарний туризм і зародження масового туризму, початок становлення масового туризму, масовий туризм та зелений (екологічний) туризм.

В Україні станом на 2020 рік виділяють 8512 територій та об'єктів природо-заповідного фонду, що мають площу 4,418 млн. га в межах території України, а також 402500, 0 га в межах акваторії Чорного моря. Таким чином відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави («показник заповідності») становить 6,77%.

Варто зазначити, що природно-заповідний фонд Івано-Франківської області – це 482 територій та об'єктів загальною площею 218,9 тис. га, що відповідає 15,7 % від загальної площі області. Серед них 33 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га та 449 об'єктів місцевого значення загальною площею 87,3 тис. га.

Виділяють кілька видів екологічного туризму, серед них: науковий, історичний, активний або пригодницький, агротуризм.

Хоча екологічний туризм в Україні почав розвиватися відносно недавно, проте він активно набирає популярності серед туристів різного віку.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Суспільно-географічна характеристика розвитку екологічного туризму

Екологічний туризм в Україні останніми роками набирає значних обертів, його можливо організувати скрізь, де наявні природні і антропогенні об'єкти, які являють собою пізнавальний інтерес для потенційних туристів. Зазвичай туристів приваблюють ті території, де природне середовище відносно не змінено діяльністю людини, та де наявні рідкісні і унікальні природні об'єкти.

Івано-Франківська область має всі необхідні передумови для розвитку екологічного туризму на своїй території. Унікальний та потужний природний потенціал в якості заповідних територій, який є визнаним у всьому світі, незаймані природні комплекси, в яких відображається краса природи, що поєднується зі звичаями та традиціями корінного населення, становлять інтерес для туристів.

Екологічний туризм за своєю суттю, відрізняється від інших типових видів туризму, насамперед наявністю суворих правил поведінки суб'єктів подорожі в природі на туристичних маршрутах [9]. Тому організована подорож є характерною для природоохоронних територій, які переважно здійснюється через облаштування туристичних маршрутів та екологічних стежок. Це в свою чергу дає можливість забезпечити відвідувачам заповідних територій, ознайомлення з природними об'єктами та звести до мінімуму вплив антропогенного навантаження на заповідні території.

В цьому плані доцільно розглядати природно-заповідний фонд Івано-Франківщини, як базу екологічного туризму, а саме, такі відносно нові форми природно-заповідних територій, як національні і регіональні ландшафтні парки, так як вони є природоохоронними і рекреаційними установами, в завдання яких входить не тільки збереження цінних природних комплексів, а і створення умов для розвитку туризму, організованого відпочинку населення

в природі та інших видів рекреаційної діяльності. В області функціонує 5 національних парків («Карпатський», «Гуцульщина», «Галицький», «Синьогора», «Верховинський») та 3 регіональні (Дністровський регіональний ландшафтний парк, «Гуцульщина», «Поляницький»).

Карпатський національний парк є найвідвідуванішим і найвідомішим в Україні завдяки особливому розташуванню та концентрації природних об'єктів. До нього входять два гірські масиви Карпат: Горгани та Чорногора. Парк має розвинену інфраструктуру та широкі можливості для активного відпочинку та рекреації. Тут розвивають мережу туристичних шляхів, яка вже перевищує 140 кілометрів, для того, щоб мандрівник міг пізнавально та безпечно провести час, при цьому не зашкодивши місцевій флорі та фауні. Парк налічує 28 туристичних маршрутів, 2 високогірні озера, 5 гір висотою понад 2000 метрів, 5 водоспадів, 80 червонокнижних видів рослин, 77 червонокнижних видів тварин, 10 старовинних дерев'яних церков та 2581,4 га пралісів.

Національний парк «Гуцульщина», що розміщений у Івано-Франківській області, на сьогоднішній день став важливим суб'єктом рекреаційно-туристичного господарства Косівського району і має всі потенційні можливості для його динамічного розвитку. Протяжність парку із північного заходу на південний схід складає 29 км, а з північного сходу на південний захід – 20. Охоплює площу 32248 га, із них 7581 га земель надані Парку в постійне користування, а 24667 га включені до його складу без вилучення у землекористувачів [36]. У парку розроблено та промарковано 12 еколого-пізнавальних стежок. Особливою популярністю серед туристів користуються маршрути «До сірководневого джерела на річці Волійця», «До оглядового майданчика на гору Острій», «На гору Михалків», «На полонину Росохата» і «На озеро Лебедин». У 2019 році облаштовано нову комплексну еколого-пізнавальну стежку «Чотири дороги». Маршрут включає стежки Шешорського та Косівського природоохоронних науково-дослідних відділень Національного природного парку «Гуцульщина», зокрема, вже існуючі – «На

Клифу», «Попід Каменистий» та дві нові – «До Шешорських гуків», «На Зіняків верх». До складу території регіонального ландшафтного парку «Гуцульщина» входять такі об'єкти ПЗФ України: заказники місцевого значення – 3 одиниці, пам'ятки природи місцевого значення – 15 одиниць та «Дендропарк ім. А. Тарнавського» (додаток А).

Галицький національний природний парк створено 9 серпня 2004 року указом Президента України в межах Галицького району Івано-Франківської області. Площа земель – 14684,8 га, з яких 12159,3 га надані у постійне користування, а 2525,5 га, включені до його складу без вилучення у землекористувачів. Парк знаходиться на межі двох фізико-географічних країн: південно-західної частини Східно-Європейської рівнини (область Опілля Західноукраїнської провінції Лісостепової зони) та Українських Карпат (область Передкарпаття). Завдяки такому розташуванню для території характерне велике ландшафтне та біологічне різноманіття. На території парку знайдено понад 45 видів рослин і 37 видів тварин – представників Червоної книги України. Популярними серед туристів є маршрути: «Княжа криниця–Замкова гора» (довжина маршруту – 7,4 км, приблизна тривалість екскурсії – 4 години), «По Діброві» (довжина маршруту – 8,7 км, приблизна тривалість екскурсії – 4 год), «Вздвж Бурштинського водосховища» (Тривалість екскурсії – до 5 год), «На риборозплідні ставки» (довжина маршруту – 10 км. Приблизна тривалість екскурсії пішки – до 5 годин, без тривалих зупинок – 3 год), «До Галичинських печер» (довжина маршруту – 9 км, приблизна тривалість екскурсії – 4 год), «Ворониця–Сімлин» та «Вздвж водосховища – на Касову Гору»[24].

Національний природний парк «Синьогора» розташований на території Богородчанського району Івано-Франківської області і має площу 10866 га. Заснований 21 грудня 2009 року. Адміністрацією Державної організації «Резиденція „Синьогора“» забезпечується охорона та збереження природних комплексів та об'єктів, генофонду рослинного і тваринного світу, відвідувачам надається можливість туристично-рекреаційного відпочинку з обов'язковим

дотриманням норм природоохоронного законодавства, зокрема Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [28].

Національний природний парк «Верховинський» розміщений на території Зеленської та Голошинської сільських рад в межах Верховинського району Івано-Франківської області. Загальна площа парку - 12022,9 га. Парк поєднує на своїй території типові для Гринявських та Чивчинських гір гірські і долинно-річкові природні комплекси, що мають особливу оздоровчу, наукову, освітню, природоохоронну, історико-культурну та естетичну цінність. Тут створені умови для проведення наукових досліджень, екологічної пропаганди і виховання.

В Тлумацькому районі Івано-Франківської області розміщений Дністровський регіональний ландшафтний парк із загальною площею - 19656,0 га. На території парку розташовані:

- Пам'ятки природи: «Неопалима купина» (0,5 га, зростають рідкісні степові види айстр), «Папороть-листовик» (0,5 га, на великому камені зростає реліктовий вид папороті);
- Заповідні урочища: «Крива» і «Громовий міст»;
- Раковецький замок;
- Чернелицький замок;
- Буківнянське городище (село Буківна);
- Пам'ятки археології в селі Незвисько.

На території ландшафтного парку та у його околицях є багато геоморфологічних, геологічних, гідрологічних та інших об'єктів, які можуть бути цікавими у естетичному та рекреаційному планах (додаток Б).

У східній частині Сколівських Бескид на території Поляницького лісництва Болехівського держлісгоспу розміщений Поляницький регіональний ландшафтний парк площею 1070 га. Територія парку з північного боку межує з Львівською областю. Близько 80% території зайнято лісами: чисті букові насадження віком від 50 до 160 років. Район ландшафтного парку охоплює низку унікальних та типових скелястих утворень і належить до

території, зі скелями які являються найвідомішими в Українських Карпатах скельними утвореннями, з багатою історико-археологічною та геолого-геоморфологічною тематикою. На території парку знаходиться комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Скелі Довбуша», площа – 100,0 га. та гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Гірське озеро», площа – 0,32га [32].

Отже, в цілому Івано-Франківська область, як прикордонна, відіграє ключову роль для інтеграції національної екомережі до Всеєвропейської екомережі через створення міждержавних природоохоронних територій. Проблема формування регіональної екомережі та оптимізації ландшафтів для області особливо актуальна, оскільки внаслідок антропогенного впливу значно порушена генетична цілісність, висотна диференціація і структурно-функціональна організація природних ландшафтів, які функціонували раніше як саморегульовані системи з високим порогом стійкості.

2.2. Екотуризм як пріоритетний напрям сталого туристичного розвитку в Івано-Франківській області

Екологічний туризм – нове поняття в Українській туристичній індустрії, проте в економічно розвинутих країнах такому виду туризму приділяється велика увага, адже в ньому закладений рекреаційний та екопросвітницький потенціал. Щороку людський вплив на природу збільшується, нерациональне використання природних ресурсів, як наслідок призводить до руйнування природного середовища. Проте якщо говорити про розвиток екотуризму, то слід зауважити, що такий вид туризму повинен базуватись не лише на повазі до природної екосистеми та захисті довкілля, а й на економічних, соціальних та культурних особливостях регіону. Враховуючи різноманітність видів туризму, необхідно кожен з них ввести в напрям збалансованого розвитку. Це можливо лише за умови, якщо раціональність споживання природних ресурсів та повага до місцевого населення будуть їх невід'ємною складовою. В умовах посилення інтеграційних процесів стан національної економіки України

потребує активізації розвитку тих галузей, де наявний потенціал задіяний не повністю, а його параметри дозволяють отримати певні переваги. До таких галузей належить туристична діяльність, важливим сегментом якої є екологічний туризм.

Розвиток туризму можна розглядати в його багатогалузевому характері та взаємозалежності фактично з усіма сферами життєдіяльності, що дає змогу його використовувати як чинний інструмент стимулювання соціально-економічного зростання на місцевому та національному рівнях. Серед основних перешкод і бар'єрів, що в цілому гальмують становлення сталого туризму в Івано-Франківській області, потрібно виокремити нерозвиненість транспортної, туристичної та технічної інфраструктури; надмірне туристичне навантаження і нерегульованість туристичного руху; недостатній розвиток освітньої та інформаційної інфраструктури для екологічного туризму, а також слабке інфраструктурне забезпечення різних видів кваліфікованого туризму (піший, велосипедний, водний); слабкий контроль за використанням земельних ресурсів і плануванням нових інвестицій в туристичну галузь; недосконала законодавча база, відсутність інвентаризації туристичних ресурсів, а відповідно, й державного кадастру; моніторинг туристичного ресурсу проводиться несистематично; недостатня реклама гірських територій як туристичного регіону; слабке фінансування управління туризму та відповідних програм; нестача кваліфікованих кадрів у галузі управління туризмом [31]. Зважаючи на це, пріоритетними напрямками та завданнями управлінської діяльності у сфері гірського туризму мають стати дослідження наявних і встановлення потенційних перспектив для розвитку гірського туризму; спрямування фінансово-економічних ресурсів райдержадміністрацій, сільських та селищних рад, спецфондів для виконання пілотних проектів розвитку туризму гірських територій; сертифікація та стандартизація послуг суб'єктів гірського туризму; створення інформаційно-консультаційних центрів розвитку гірського туризму; кадрове забезпечення гірського туризму; лобіювання інтересів суб'єктів туризму гірських територій

в органах виконавчої влади; рекламна та маркетингова діяльність у сфері гірського туризму тощо [48]. Це дасть можливість почати міжгалузеву співпрацю з урахуванням усіх інтересів учасників бізнесу та забезпечити збалансований сталий розвиток Івано-Франківської області.

На сьогоднішній день, екологічний туризм не користується значною популярністю серед внутрішніх туристів. Тому, як стверджує І.С. Посохов «більша кількість туристичних фірм та туроператорів не організовують екологічні тури, а лише проводять екскурсії до природно-заповідного фонду країни, але назвати їх екологічними не завжди можна, адже не всі дотримуються принципів екологічного туризму, та відносяться до пізнавальних турів» [33]. Незважаючи на це, в Івано-Франківській області є суб'єкти туристичної діяльності, що частково спеціалізуються саме на екотуризмі, з них слід виокремити наступні: туроператор «Відвідай», спецпроект «МістоЗаВікенд», «ЕКСКУРСІЇ В ЯРЕМЧЕ», «Karpaty Travel», «Карпатське відлуння», «Drago-Brat», «Молодіжний туризм», «Hutsul Tour». Повністю спеціалізуються на екотуризмі лише одиниці: «Садиба «Там де гори...»» - Походи у гори, (Довбуша комори, Писаний камінь), збір грибів та ягід, спуск по річці Черемош; «Лісова хата» - гірська річка, гори, ліс, гриби, ягоди, овочі з грядок, Говерла, озеро Лебедин, світанки у горах, цілюща вода з джерел; «У Наталії» - Садиба розміщена в унікальній Татарівській ущелині, на березі річки Прут, з чудовими лісними ландшафтами, угіддями для полювання та чистим гірським повітрям і м'яким кліматом, у літній сезон – прогулянки на конях, сходження на найвищі вершини Українських Карпат, збирання грибів, у зимовий період – катання на лижах, прогулянки на конях.

Відпочиваючі туристи надають перевагу певним екотуристичним осередкам через їхню привабливість, що здатні задовольнити їх очікування. Таким чином, чим більше певний осередок відповідає потребам туристів, тим більше він вважається привабливим, а отже, його популярність зростає. Проте, зазначимо, що якою б привабливою не була пропозиція щодо відпочинку – мотиваційні фактори грають вирішальну роль у здійсненні дій, коли людина

відчуває психологічний дисбаланс, який можна виправити через досвід подорожей. Вивчення мотивації на думку Л.С. Безуглої «дозволяє зрозуміти вибір, уподобання та потреби туриста. Щодо вибору осередку екологічного туризму, туристи мають різні причини відвідувати ті чи інші місця» [4].

Вивчаючи найважливіші мотивації екотуристів, можна поділити їх на чотири групи: культурно-просвітницька діяльність (семінари, симпозиуми, круглі столи, конференції, стажування, обміни), природа (потреба у спілкуванні з природою, отримання естетичного та морального задоволення), соціальні заходи (соціальна відповідальність, охорона, підтримка природних ресурсів), спортивні та оздоровчі заходи (спортивні змагання, розваги, санаторно-курортні, профілактичні, оздоровчі заходи). Мотивація екотуристів, полягає у потребі спілкування з природою, прагненні отримати естетичне і моральне задоволення від неї, побачити унікальні ландшафти. Ще однією особливістю екологічного туризму є екологічна свідомість подорожуючих. Отже, мотивація розглядається як психологічна потреба та/або бажання, що провокує, спрямовує, та інтегрує поведінку еко туриста на звернення еко туристичної мандрівки, відпочинку. Тому туристична мотивація розглядається як сукупність потреб, які впливають на людину та спонукають брати участь у еко туристичній діяльності, що являється центральним фактором у процесі прийняття рішень[4].

2.3. Аналіз розвитку екотуризму в Івано-Франківській області

Сучасний стрімкий розвиток технологій та наук ставить перед людством не тільки наукові, а й багато етичних проблем, поміж яких однією з найпріоритетніших є ставлення людини до Природи. Безумовне усвідомлення людини своєї відповідальності та ролі перед Природою – найнеобхідніша та найважливіша частина процесу ноосферного розвитку, ідеї якого знайшли розуміння і підтримку всього цивілізованого суспільства та поступово стали основою сучасних уявлень про сталий розвиток.

Екологічний туризм на території Івано-Франківської області перебуває на початковій стадії розвитку, проте вже встиг себе зарекомендувати всій Україні. В регіоні переважають два шляхи розвитку екотуризму: «європейський» - має форму організованого відпочинку, при цьому залучає традиційну місцеву культуру та «американський» - спортивно-туристичні походи в екстремальних умовах. Для двох видів найсприятливішими територіями розвитку слугують національні і ландшафтні парки, де поєднуються пізнання природничого, культурного, історико-етнографічного потенціалу території, та, звичайно, відпочинок.

Івано-Франківщина – унікальний у біогеографічному аспекті край із багатими природними умовами й ресурсами, різноманітним рослинним і тваринним світом, джерельними водами річок і чистим карпатським повітрям. За біологічним різноманіттям та за розміром території природно-заповідного фонду у розрізі адміністративно-територіальних одиниць, область посідає третє місце в Україні (рис. 2.1).

Важливими передумовами для розвитку туризму в Івано-Франківській області в цілому та екологічного туризму зокрема, є:

1. Регіон розташований у центрі Європи, поблизу країн ЄС, що сприяє розвитку транскордонного та міжнародного туризму.

2. Івано-Франківська область є частиною унікальної Карпатської лісогірської геологічної екосистеми, яка має велике рекреаційне значення не лише для України, а й для всього Європейського континенту. Сприятливі кліматичні умови: м'яка зима і тепле літо, що дозволяє організувати цілорічний відпочинок і лікування.

3. Рекреаційні ресурси визначають спрямованість розвитку дозвіллевого, оздоровчого та курортного туризму. На базі лікувальних мінеральних вод і лікувальних торф'яних грязей сформована курортно-

рекреаційна система загальнодержавного значення. В області розташовуються десять курортних зон.

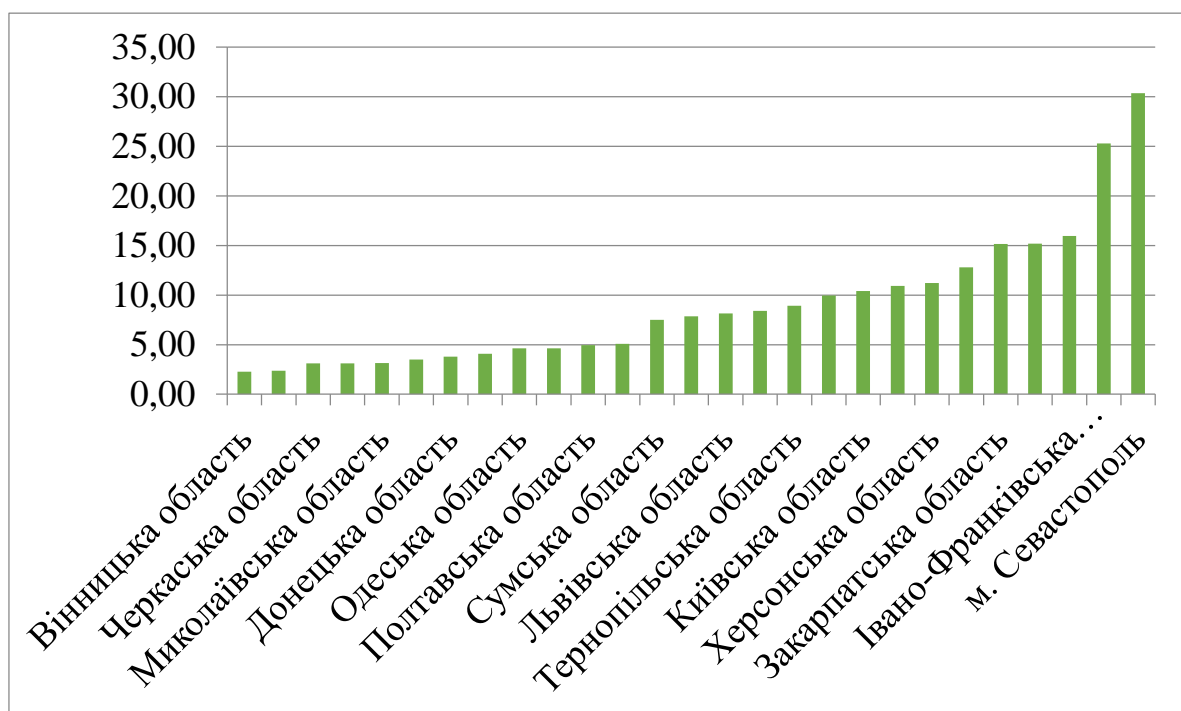

Рис. 2.1. Порівняння територій природно-заповідного фонду у розрізі адміністративно-територіальних одиниць (у відсотках від загальної площі адміністративно-територіальних одиниць)

Основними ресурсами для розвитку екологічного туризму є первинне природне середовище різного ступеня заповідності: біосферні заповідники та природні, заказники, регіональні ландшафтні парки та природні парки. Також туриста ваблять штучно створені об'єкти: зоологічні та дендрологічні парки, ботанічні сади, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, пам'ятки природи місцевого та загальнодержавного значення, водоспади, печери, мальовничі ландшафти.

Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області налічує 516 територій і об'єктів загальною площею 225,68 тис. га, що становить 15,9% від загальної площі області, з них 63% гірська частина.

Кожен рік кількість об'єктів природно-заповідного фонду змінюється. Так тільки у 2020 році було створено 35 об'єктів, сюди входить ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Ялиця-цариця» та пралісові пам'ятки

природи місцевого значення (додаток В). Окрім того, державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385, було визначено, що площа земель природно-заповідного фонду Івано-Франківської області станом на 1 січня 2020 року має складати 403100 га, або 29% від площі області (рис.2.3) [40].

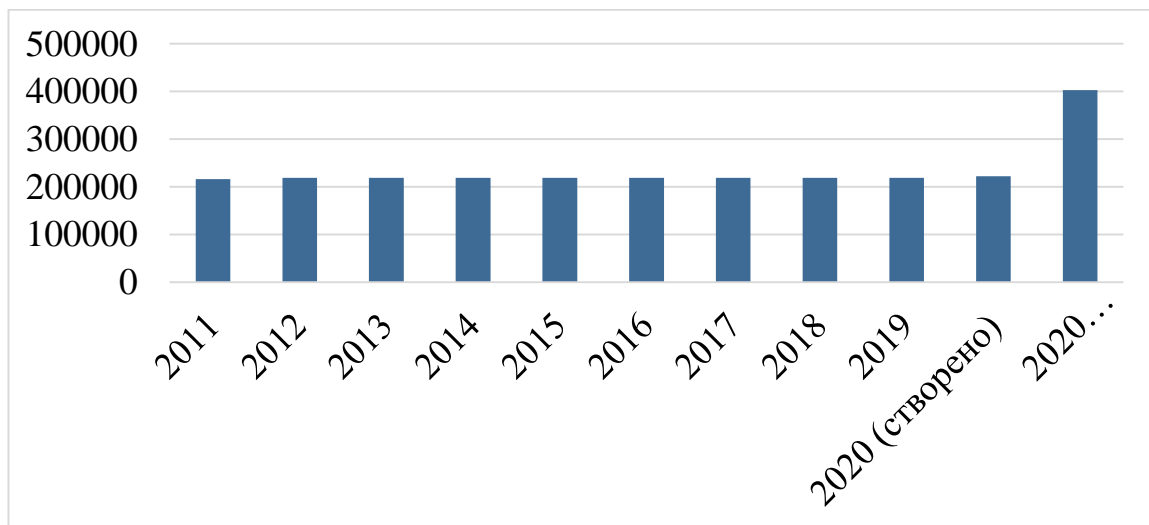

Рис.2.2. Багаторічна динаміка змін площі природно-заповідного фонду Івано-Франківської області, га [1]

Відповідно до інформації, яка була надана Івано-Франківською обласною державною адміністрацією, у 2021 році заплановано створити 16 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 1559,16 га, що дозволить збільшити природно-заповідний фонд області на 0,11% від площі області (додаток Г).

Ресурсна база об'єктів природно-заповідного фонду достатньо велика, що надає усі можливості для розвитку екологічного туризму, проте якщо говорити про колективні засоби розміщення – екоготелі, то в регіоні лише один готель відповідає цьому стандарту – це Radisson Blu Resort Bukovel. Україна є учасником міжнародної сертифікаційної програми «GreenKey» -

першої в світі міжнародної програми еко-маркування для місць розміщення, рекреації і спорту, бізнес і конференц-центрів.

Розвиток екологічного туризму в Україні – один із головних стратегічних напрямків, згідно Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. І.С. Посохов має таку думку, що на сьогодні «екологічний туризм не користується значною популярністю серед внутрішніх туристів. Тому, більша кількість туристичних фірм та туроператорів не організовують екологічні тури, а лише проводять екскурсії до природно-заповідного фонду країни, але назвати їх екологічними не завжди можна, адже не всі дотримуються принципів екологічного туризму, та відносяться до пізнавальних турів» [33].

Незважаючи на це, є суб'єкти туристичної діяльності, що частково чи повністю спеціалізуються саме на екотуризмі, з них слід виокремити наступні: «ТерраІнкогніта», «Українська Асоціація активного та екологічного туризму», «Добре поїхали», «Вилково-Пелікан-Тур», «ActiveUkraine», «Унікальна Україна».

Екологічний туризм в Івано-Франківській області організовують переважно в межах природно-заповідних територій та біля річок, тож розвивають наступні форми екологічного туризму:

- екскурсії екологічними стежками;
- піший спортивно-оздоровчий екотуризм;
- подорожі на велосипедах;
- пізнавальні подорожі;
- водний екотуризм (сплав на байдарках, рафтинг, прогулянки на човнах та ін.);
- спостереження за птахами (birdwatching);
- фотополювання
- спостереження за тваринами
- краєзнавчі, зоологічні, ботанічні, археологічні подорожі;
- наукові тури;
- гірські подорожі.

Таким чином, враховуючи природно-ресурсний потенціал регіону, Івано-Франківщина повинна розвиватись виключно інтенсивним шляхом, на якому

екологічне зростання не буде суперечити збереженню і поліпшенню якості довкілля, сприятиме раціональному використанню природних ресурсів, збереженню і відтворенню ландшафтного і біологічного різноманіття. Це вимагає переорієнтації економіки на формування рекреаційно-туристичного комплексу, зокрема екологічного туризму через пріоритетність використання потенціалу області, що є привабливою як екологічно чистий острів на фоні вже забрудненої Європи.

Висновки до другого розділу

Отже, екологічний туризм в Україні останніми роками набирає значних обертів, його можливо організувати скрізь, де наявні природні і антропогенні об'єкти, які являють собою пізнавальний інтерес для потенційних туристів. Івано-Франківська область має всі необхідні передумови для розвитку екологічного туризму на своїй території. Унікальний та потужний природний потенціал в якості заповідних територій, який є визнаним у всьому світі, незаймані природні комплекси, в яких відображається краса природи, що поєднується зі звичаями та традиціями корінного населення, становлять інтерес для туристів. В області функціонує Природний заповідник «Горгани», 5 національних парків («Карпатський», «Гуцульщина», «Галицький», «Синьогора», «Верховинський») та 3 регіональні (Дністровський регіональний ландшафтний парк, «Гуцульщина», «Поляницький»).

На сьогоднішній день, екологічний туризм не користується значною популярністю серед внутрішніх туристів, незважаючи на це, в Івано-Франківській області є суб'єкти туристичної діяльності, що частково спеціалізуються саме на екотуризмі, з них слід виокремити наступні: туроператор «Відвідай», спецпроект «МістоЗаВікенд», «ЕКСКУРСІЇ В ЯРЕМЧЕ», «Karpaty Travel», «Карпатське відлуння», «Drago-Brat», «Молодіжний туризм», «Hutsul Tour». Вивчаючи найважливіші мотивації екотуристів доцільно поділити їх на чотири групи: культурно-просвітницькі діяльність, природа, соціальні заходи, спортивні та оздоровчі заходи.

Важливими передумовами для розвитку туризму в Івано-Франківській області в цілому та екологічного туризму зокрема, є:

1. Розташування області у центрі Європи та близькому сусідстві з країнами Європейського Союзу сприяє розвитку прикордонного та міжнародного туризму.

2. Івано-Франківщина є частиною унікальної Карпатської лісогірської геоекосистеми, яка має важливе рекреаційне значення не тільки для України, але і для всього Європейського континенту. Сприятливі кліматичні умови: м'яка зима і тепле літо, сприяють організації круглорічного відпочинку та лікування.

3. Рекреаційні ресурси визначають пріоритетність розвитку відпочинкового, оздоровчого та санаторно-курортного туризму. На базі цілющих мінеральних джерел, лікувальних торфових грязей, сформовані санаторно-курортні та рекреаційні системи національного значення.

Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області налічує 516 територій і об'єктів загальною площею 225,68 тис. га, що становить 15,9% від загальної площі області, з них 63% гірська частина. Кожен рік кількість об'єктів природно-заповідного фонду змінюється. Так тільки у 2020 році було створено 35 об'єктів.

РОЗДІЛ III. ОЦІНКА СВІТОВИХ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА АНАЛІЗ ЇХ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ

3.1. Прогнозні тренди розвитку екотуризму

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку збереження навколишнього природного середовища для майбутніх поколінь є одним із найважливіших завдань сьогодення для людини. Сильні процеси урбанізації та викликані ними несприятливі екологічні умови змушують суспільство орієнтуватися на природу та можливість взаємодії з нею через природоорієнтовані форми туризму, які набувають популярності. Екотуризм є одним із відносно нових видів туристичної діяльності, проте інтерес до цього виду подорожей стрімко зростає, оскільки він збігається із загальносвітовою тенденцією відмови суспільств від бездумного споживання природних ресурсів з метою їх збереження та збагачення. Усвідомлення необхідності захисту навколишнього середовища зростає і безперечно буде зростати у майбутньому. Це призводить до збільшення попиту на добре збалансовані місця, де природа та місцеві жителі відіграють особливу роль у забезпеченні гостинності.

Туристи будуть віддавати перевагу місцям, де місцеві мешканці охоче приймають їх, пропонують теплий прийом та домашні страви, приготовані згідно з місцевими традиціями, надають цікаву інформацію, пов'язану з історією та життям місцевої громади. Нещодавнє дослідження Amadeus показало, що дві третини споживачів туристичних послуг вважають екологічно безпечні подорожі пріоритетом. 37% респондентів зауважують, що можливості для мандрівників брати участь у збереженні туристичних напрямків допоможуть галузі стати стійкішою у довгостроковій перспективі.

Автор статті К. Гончарова зазначає: «Все більше операторів обіцяють вийти за рамки компенсації викидів вуглецю і запропонувати опції позитивного впливу самих туристів на навколишнє середовище»[12].

До прикладу, у Південній Африці одна з компаній пропонує туристам програми, що мають безпосередньо відношення до екотуризму, включаючи

можливість підтримки зусиль щодо збереження носорогів у Танзанії. Кількість подібних опцій зростає з кожним днем у всьому світі. Зауважимо, що усі ці зусилля можуть допомогти мандрівникам додати у свою відпустку такі елементи, як робота з відновлення якоїсь сфери або вирішення певної проблеми в рамках поїздки. Адже, як показують дослідження, туристам важливо, щоб їхні витрати прямували на розвиток локацій та мешканців тих місць, які вони відвідують.

Так само автор статті додає, що пошукові запити про подорожі зі США до «екологічного раю» Коста-Ріки зросли на 234% у річному обчисленні за 2021 рік, а в Європі кількість відвідувачів Ісландії, відомої нульовим викидом вуглецю, збільшилася на 11% [12].

За прогнозом експертів Всесвітньої туристичної організації (ВТО), екотуризм продовжить стрімкий розвиток, що в основному позитивно позначиться на економічному розвитку країн, що розвиваються, які не втратили дорогоцінні природні ресурси. За деякими експертними оцінками, екологічний туризм уже становить близько 10% усієї туристичної інфраструктури. За темпами зростання він уже вдвічі-втричі випередив інші відносно нові види туризму. Серед низки причин, чому це так відбувається, зазначимо гостру потребу охорони навколишнього середовища у майже всіх високорозвинених країн світу; втома від постійно зростаючих «високих технологій» життя, які так цінувалися кілька десятиліть тому, а тепер діють протилежно, заважаючи комфортному життю.

Л.Безугла також відзначає основні причини, за яких нам легше усвідомити зростання напрямку екологічного туризму загалом. Серед них:

1. Сьогодні легше отримати доступ до віддалених пунктів призначення, зокрема це викликано дешевими перельотами та доступною інфраструктурою.

2. Традиційні туристичні напрямки та заходи вже не такі цікаві та не викликають задоволення для більшості туристів, тому вони більше схиляються до більш комплексного пізнавального туризму.

3. Все більше усвідомлюється необхідність захисту навколишнього середовища та зростає бажання зробити свій внесок у цю справу.

4. Екологічний туризм допомагає захистити вразливі території довкілля та підвищує рівень обізнаності про місцеву екологічну та соціальну чутливість.

5. Туристи бажають, щоб їх позиціонували як екологічно чистих, тобто ecofriendly мандрівників.

6. Даний вид туризму є чудовою можливістю для отримання додаткового доходу для місцевих жителів.

7. Екотуризм має можливість зробити людей кращими, сформувавши базову основу екологічної культури [4].

Аналіз сучасних тенденцій та прогнозів провідних експертів у даній галузі показує, що екологічний туризм має великі перспективи та значний потенціал для зростання та подальшого розвитку. Водночас йдеться про те, що чим більше капіталовкладень він отримає, тим швидше та ефективніше буде вирішено більшість екологічних проблем. Зокрема, це стосується й екотуризму в Україні. У розвинутих країнах такі види туризму, як агротуризм, сільський туризм, молодіжний туризм та туризм для людей похилого віку, разом з екологічним туризмом складають значну частину ВВП. В Україні такі види діяльності не реалізуються у повну силу та не використовують свій потенціал. Однак, слід виходити з того, що завдяки значному рекреаційному потенціалу, багатій природній та культурній спадщині, регіональній і видовій різноманітності, а також широкій мережі природоохоронних територій, можемо з упевненістю погодитися, що наша країна може стати однією з тих привабливих країн, які досягнуть значного розвитку екологічного туризму.

3.2. Специфіка впливу світових тенденцій на конкурентоспроможність розвитку екотуризму в області

Останніми десятиліттями майже усі країни на землі усвідомлюють важливість і необхідність переосмислення споживання життєво значущих ресурсів без шкоди для навколишнього природного середовища та збереження

культурної спадщини народів. Екологічний туризм у цьому випадку можна описати ідеальним типом туризму, адже він виник, існує та розвивається, щоб зберегти природні, культурні та інші туристичні ресурси для подальшого використання майбутніми поколіннями, одночасно приносячи користь суспільству сьогодні. Вчені пов'язують екологічний туризм з будь-яким іншим видом туризму, який сприяє захисту навколишнього середовища, збереженню культури та зміцненню економічних показників галузі. Моделі сталого розвитку туризму продукуються з урахуванням особливостей конкретних країн та регіонів. Водночас досвід вивчення національних та міжнародних проектів може бути скарбницею корисних рішень для формування української туристичної політики.

Всесвітня туристична організація (UNWTO) визначила основні тенденції розвитку екотуризму, де даний вид туризму входить до 17 основних стратегічних напрямків сталого розвитку туризму до 2030 року.

За такої умови екологічний туризм набуває важливого значення в контексті інтенсивного розвитку зеленої економіки. Україна наполегливо працює над цими вимогами, що зі свого боку підтверджується у Стратегії розвитку та курортів до 2026 року, одним з пріоритетних напрямків у сфері туризму якої є якраз екологічний туризм. Це відповідає основним умовам Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка передбачає закономірність співпраці, щоб у подальшому зміцнити розвиток конкурентоспроможності індустрії туризму як рушійної сили економічного зростання та стимулювання економіки, зайнятості та валютних надходжень.

Розвиток світового екологічного туризму відбувається досить швидко і тим самим забезпечує ефективне функціонування та стратегічний розвиток туристичного ринку, незважаючи на несприятливі економічні умови, фінансові кризи та значного зростання факторів ризику. Л.С. Безугла виділяє декілька основних європейських моделей організації екологічного туризму (табл.3.1).

Табл. 3.1.

Європейські моделі організації екологічного туризму	
Моделі	Характерні риси
Британська	Проживання у агрооселях, де відбувається контакт з сім'єю фермера, можливість самостійного обслуговування. Включає елементи пізнавального та екологічного туризму
Французька	Включає різноманітні форми класичного сільського туризму, що змінюються залежно від близькості до моря. Переваги надаються розвитку гастрономічного і винного туризму
Німецька	Проживання та харчування в будинку фермера. Схильний до фермерського – безпосередньої роботи в полях. Міжнародні ярмарки та торгові шоу як варіант екотуризму.
Італійська	Поєднання типового відпочинку в сільській місцевості з відновленням здоров'я (екотуризм). Акцент на вивчення гастрономії, дегустації продуктів місцевого виробництва. Заняття спортом.
Чеська	Поєднання відвідування кінних ферм і відпочинок у сільській місцевості
Іспанська	Відпочинок на фермі, знайомство з побутом, гастрономією, догляд за тваринами
Польська	Чіткий поділ господарств, які приймають туристів, на ті, що мають туризм як єдиний бізнес, і ті, які бачать у туризмі додаткове джерело доходу. Переважно розміщення відбувається у агросадибах.
Латвійська	Відпочинок на фермі, ознайомлення побуту, способу життя і традиції фермера

Джерело: Л.С. Безугла [4]

Аналізуючи екологічний туризм і в інших країнах, можна дійти висновку, що кожна країна має свої особливості та пріоритети при організації екотуризму.

Уряд Молдови включив екотуризм до переліку пріоритетних видів діяльності в національній програмі підтримки підприємництва та малого

бізнесу. Тобто держава надає великого значення розвитку екологічного туризму, заохочує виробників і малих підприємців до дозвіллевих заходів, проводить певну державну фінансово-кредитну політику у сфері туризму.

В Угорщині сільський зелений туризм відноситься до сфери особистого сільського господарства. Сільський зелений туризм поєднується з національною традицією конярства.

В Іспанії екологічний туризм інтенсивно розвивається на територіях Канарських і Балеарських островів, де щороку відкриваються нові агросадиби. Основною особливістю організації екотуризму в Австрії є надання переваги активному гірському та екологічному відпочинку, адже природні ресурси цілком це дозволяють. Також австрійці люблять збирати трави та готувати молочні продукти. Заповідні озера та річки є головним місцем відпочинку у Фінляндії.

Сполучені Штати Америки мають найрозгалуженішу внутрішню систему екотуризму в країні. Зосереджуючись на проблемних питаннях екотуризму, з часом країна досягла того, що кількість в'їзних туристів зменшилася, тим самим кількість внутрішніх туристів змогла збільшитись. У сфері екотуризму переважає відвідування природоохоронних територій, таких як національні парки, тощо.

Досвід Канади також викликає зацікавленість. У цій країні визначення пріоритетності екотуристської діяльності перемістилися на провінційний та муніципальний рівні. Водночас найбільшого успіху Канада досягла завдяки ефективній національній політиці у сфері екологічного туризму, яка передбачає підтримку ініціативи та забезпечення її реалізації шляхом залучення фінансових ресурсів.

У Китаї, до прикладу, сталий розвиток екотуризму залежить від активної реалізації низки проектів, каталізатором яких є провідні міжнародні організації.

Досвід Китаю зводиться до активного використання переваг взаємодії з міжнародними організаціями для всебічного сприяння розвитку туризму. Такий підхід міг би суттєво посилити туристичну політику України та залучити міжнародні інституції до її ефективної реалізації. До них належать ЮНЕСКО, Всесвітній фонд дикої природи та Фонд охорони природи. Саме вони відіграли важливу роль у визначенні ключових природоохоронних територій у Китаї та наразі продовжують активно співпрацювати з місцевим населенням, задля допомоги їм у формуванні ефективної та сучасної індустрії туризму. Їхній вплив спонукав місцеві громади почати активно інвестувати у розмежування природоохоронних територій, особливо на південному заході країни.

Л. Безугла також називає пріоритетні напрями екологічного туризму в Україні з урахуванням закордонного досвіду, відповідно до яких необхідно:

- удосконалити нормативно-правову базу та досягнення нею основних положень міжнародного законодавства;
- запровадити податковий механізм, заснований на наданні відповідних пільг;
- сформувати відповідну інфраструктуру екотуризму;
- забезпечити рекреаційно-туристичну інфраструктуру національних природних парків відповідно до міжнародних стандартів;
- активізувати співпрацю органів влади, інвесторів, комерційних установ, вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ;
- шукати додаткові та нетрадиційні джерела фінансування (надання платних послуг, добровільні пожертви туристів, краудфандинг, державно-приватне партнерство);
- залучити громадкість шляхом відповідних соціологічних досліджень громадської думки, дослідити позиції місцевих жителів і туристів, організувати громадські об'єднання;

— розробити стратегії розвитку екотуризму з використанням маркетингових інструментів та інформаційних технологій [4].

Зважаючи на це, можна стверджувати, що коли в Україні продовжать використовувати маркетингові комунікації, залучати міжнародні організації для популяризації новітніх технологій у туристичній сфері, забезпечувати поінформованість населення, лише тоді це й надалі забезпечить розвиток екотуризму і зробить можливим покращення регіональної інфраструктури екотуризму загалом.

Розвиток екотуризму є безперервним та динамічним процесом, що має на меті забезпечити реалізацію цілей розвитку туристичної індустрії на місцевому, регіональному та національному рівнях у нестабільному та динамічному середовищі, водночас розширюючи наявний туристичний потенціал. Кінцевий результат цього процесу має таким чином допомогти сформулювати та впровадити регіональні стратегії розвитку туризму.

Вважаємо досягненням, що в Україні почали усвідомлювали перешкоди у розвитку екологічного туризму, його важливість та пріоритетність, оскільки він не потребує великих капіталовкладень і стимулює зростання рівня зайнятості населення. Екотуризм можна і навіть потрібно розглянути як перспективний ресурс для сталого розвитку громади, а його раціональне використання сприятиме економічному зростанню та створюватиме значну додану вартість. Це свого роду джерело доходу, рушій для створення нових робочих місць, залучення інвестицій, фактор капіталізації локальних брендів.

На сьогоднішній день метою національної політики є екологізація виробництва та впровадження екологічних технологій на екологічно шкідливих підприємствах, з яких у деяких регіонах країни велика кількість. Це не тільки не корисно для розвитку екотуризму, але й шкодить навколишньому середовищу та населенню. Аналізуючи ці дії з національного боку, можна дійти висновку, що тема сталого розвитку країни є дуже важливою у всіх сферах діяльності, тому розвиток екологічного туризму, який сприяє сталому

розвитку країни в цілому, є одним із напрямків, що вважаються пріоритетними. Відповідно через це в останні роки в країні зросла кількість екологічних програм і акцій в рамках природно-заповідного фонду країни, а місцеві органи влади почали займатися організацією екологічних фестивалів, проєктів та акцій в різних куточках країни.

Тому можна з упевненістю зауважити, що наразі такі екологічні організації є майже у кожній області України, які, у свою чергу, турбуються про навколишнє середовище, реалізують різноманітні заходи для сприяння та популяризації розвитку екотуризму в кожному з регіоні [33].

Туристичний ринок можна вважати достатньо гнучким бізнес-середовищем, за тим що швидко реагує на зміни попиту та пропозиції на подорожі та туристичні послуги, а також на зміни зовнішнього середовища [4].

З іншого боку, важливою особливістю професійної діяльності на такому ринку є те, що вона безпосередньо залежить від місцевих умов (природного середовища та облаштування місць відвідування, інфраструктури, організації) та творчих та інноваційних чинників комерційних суб'єктів, які визначають значення та унікальність туристичних продуктів на ринку. Усе це робить туризм в Івано-Франківській області важливою сферою регіональної економіки, яка має потенціал не лише забезпечувати надходження до місцевого бюджету і збільшення робочих місць, а й розвивати регіональні бренди області, формувати її позитивний туристичний імідж, підвищувати конкурентоспроможність регіональних продуктів, які мають стати безпосередньо невід'ємною частиною цих брендів.

На нашу думку, саме такі пріоритетні напрями розвитку екотуризму на Івано-Франківщині допоможуть у подальшому вивести цей вид туризму на ще вищий рівень:

- формування конкурентоспроможних регіональних туристичних продуктів для залучення споживачів
- ефективне використання наявного туристично-відпочинкового потенціалу за сприяння місцевих громад, що з одного боку, означає

необхідність мінімізації негативного впливу на природу і, з іншого боку, поповнення бюджету місцевого туризму;

- систематичне покращення якості інфраструктури на курортах і зонах відпочинку;
- популяризація та реклама кращих екотуристичних маршрутів і атракцій;
- вивчення передового закордонного досвіду розвитку екотуризму та можливості його впровадження у в регіоні
- підвищення рівня екологічної освіти та виховання.

3.3. Оцінка конкурентоспроможності вітчизняних екокурортів

Запровадження принципів сталого розвитку в туристичному секторі дасть туристичному напрямку загалом та окремим підприємствам гостинності конкурентну перевагу. Значні економічні та конкурентні переваги на мікро- та макрорівнях будуть реалізовані для всіх учасників ринку завдяки позитивному впливу менеджменту на підвищення екологічної свідомості туристів як споживачів туристичних послуг та працівників індустрії туризму та гостинності як виробників туристичних послуг.

Досліджуючи питання розвитку сільського зеленого туризму, Бойко В. О. зауважила, що сучасне управління туристичною діяльністю має бути соціально та екологічно відповідальним [8].

Варто зазначити, що, на відміну від масового туризму, екотуризм характеризується значно меншими витратами та інвестиціями, але, в будь-якому випадку він орієнтований на економічну вигоду і повинен першочергово бути направлений на захист природних та культурних цінностей регіону. Тому, згідно з міжнародними стандартами екотуризму, частина прибутку від туризму та рекреаційної діяльності на територіях природоохоронних об'єктів має спрямовуватися на утримання власне цих територій, адже дуже важливо охороняти та підтримувати первісний вигляд

екосистеми, усунути можливі причини екологічної деградації навколишнього природного середовища [45].

Для розробки та впровадження систем екологічної сертифікації існує багато організацій по всьому світу. Серед них – British Airways Holidays (BAH), Certification for Sustainable Tourism (CST), Green Globe, Green Key, НАС Green Leaf, HVS Eco Services, Touristik Union International (TUI), Green Hotel («Зелений готель») [19]. Такі організації присвоюють готелям знаки якості, щоб продемонструвати, що послуги закладу відповідають екологічним вимогам.

О.Л. Загорянська підтверджує: «Значною перевагою саме екосертифікації Green Key є наявність критеріїв, спрямованих на екологічне навчання, формування дружньої до довкілля свідомості гостей, працівників і постачальників готелю, тому суттєвою конкурентною перевагою певного готелю чи закладу розміщення слугуватиме відповідність послуг (підтверджена фаховим екологічним сертифікатом) найвищим вимогам якості та безпечності для здоров'я людини і довкілля» [19].

В результаті екологічної сертифікації готельні підприємства здобувають:

- визначення додаткових характеристик якості послуг;
- підвищення конкурентоспроможності і привабливості для різних типів споживачів;
- підтвердження екологічної та соціальної відповідальності; підвищення інвестиційної привабливості.

Україна залишається учасником міжнародної програми сертифікації «Green Key» із 8 сертифікованими еко-готелями. Також відзначимо міжнародні успіхи України не тільки щодо міжнародної сертифікації екологічного готельного господарства, а й у сфері екологічних ресурсів, зокрема пляжів. Міжнародний сертифікат якості пляжів для відпочинку «Blue flag» отримали більше 20 українських пляжів, які відповідають 32 стандартам перевірки чистоти води та піску, еколого-освітньої діяльності,

природокористування, менеджменту та безпеки. Перелік екоготелів та екопляжів, що пройшли міжнародну сертифікацію наведено у табл. 3.2. [24]

Табл.3.2.

Стан розвитку екологічного туризму в контексті участі України у міжнародних програмах сертифікації «Green Key» та «Blue Flag»

Місце знаходження	Об'єкт інфраструктури
<i>Екоготелі</i>	
Київська обл.	Екодім «Maison Blanche» (Березівка) Екодім «Maison Blanche» (Mytnitsa)
м.Київ	Radisson Blu Hotel, Kyiv Podyl Екодім «Maison Blanche B&B» Park Inn by Radisson, Kyiv Troyitska Radisson Blu Hotel Kyiv Inter Continental Hotel
Івано-Франківська обл.	Radisson Blu Resort Bukovel
<i>Екопляжі</i>	
Одеська обл.	Пляж «Фонтанка 2» або «Zanzibar B Black Sea Riviera Beach» Пляж «Ланжерон» Пляж «Sun Dali B Sun Yard Beach» Пляж «Caleton» Пляж «Чорноморська Рів'єра»
Миколаївська обл.	Пляж «Бора Бора»
Запорізька обл.	Пляж «Галатєя»
Херсонська обл.	Пляж «TAURIC GOLD» Пляж «Парус» Пляж «Літній театр» Пляж «Чайка»
м.Київ	Пляж «Золотий» Пляж «Дитячий» Пляж «Пуца В Водиця» Пляж «Венеція» Пляж «Галера» Пляж «Веселка» Пляж «Omelca»

Джерело: сформоване автором за даними [24]

За прикладом європейської туристичної практики в країні починають з'являтися нові форми екотуризму, такі як природні парки, екокурорти, екокотеджі, екостежки, глемпінг тощо [8].

Еталонна модель екологічного комплексу має підготовлений персонал та професійних гідів, які ведуть комунікацію з відвідувачами закладу. Такі комплекси розташовані в незайманих природних зонах і часто є екологічно значущими та працюють над потужними програмами захисту навколишнього середовища. Вони поважають етичну практику працевлаштування та підтримують розвиток місцевої економіки. У еко-комплексах застосовуються найкращі технології для зменшення споживання енергії та раціонального поводження з відходами.

Еко-курорт подібний за баченням і дизайнерськими рішеннями до еко-комплексу, але є трохи іншим за призначенням. На території надають розважальні рекреаційні послуги, а також особисті (оздоровчі SPA-центри, йога, спортивні заняття). Основна характеристика - переважно вони розташовуються біля водойм.

Під еко-котеджами та кемпінгом мається на увазі невеличкі будинки або кемпінги, що розміщуються в мальовничих природних зонах з чудовими краєвидами. Здебільшого будувалися відносно давно для конкретних цілей, які не були пов'язані з туризмом. Проте наразі більшість з них пристосовані і зберігаються для проживання.

Сільські екологічні комплекси є простими приватними помешканнями, які розташовуються і в сільській місцевості, і в селах поблизу природних заповідників. Місцеве населення виступає у ролі обслуговуючого персоналу та гідів, незважаючи на переважну відсутність професійних знань. Гостям пропонується спостереження за екзотичною дикою природою, але без повної ізоляції від цивілізації.

Екоферма - сільський проект із використанням фермерських будинків та інших частин ферми. Деякі з них пристосовуються та використовуються

відповідно за призначенням. Такі проекти допомагають фермеам та малим громадам отримувати додатковий дохід [8].

За останні кілька років «глемпінг» став одним із найвідоміших брендів у туристичній індустрії, набираючи популярності серед мандрівників. Поєднання англійських слів «glamour» і «camping» (пер. гламур і кемпінг відповідно) і новоутворені у результаті глемпінги створюють таку зростаючу тенденцію, яка за умов масового туризму, дозволяє більшій кількості людей сприйняти екологічний дух відповідальних подорожей. Глемпінг передбачає дозвілля на природі, навіть у заповідних зонах, але маючи усі необхідні умови для розміщення. Глемпінг відрізняється від готелів ще тим, що його дозволено встановлювати будь-де і переносити з одного місця на інше. До того ж, терміни окупності таких споруд швидший на 2-3 роки за готель. Для встановлення глемпінгу не потрібна ніяка дозвільна документація. З юридичної сторони глемпінг класифікується як звичайний намет, і його можна розбити практично де завгодно, варто лише узгодити такі дії з лісництвом чи необхідним підприємством. Важливо, глемпінг не завдає шкоди навколишньому середовищу.

Як зазначалося раніше, сьогодні у світі відзначається тенденція до збереження природних ресурсів, оскільки вони не є нескінченними та вичерпними. Тому розвиток індустрії екологічної гостинності на прикладі глемпінгів, можна вважати досить прибутковою діяльністю, яка може зробити значний внесок у зростання ВВП за відносно невеликих затратах і короткому терміну окупності.

На Івано-Франківщині також можна зустріти глемпінг. Заклади такого типу тут називають ще готель-бульбашка або купольний готель, адже мають такий зовнішній вигляд (рис. 3.1). Найвідомішими глемпінгами в області є Глемпінг Де Вайб (с. Ворохта), Еко-глемпінг в Карпатах (с. Кривопілля), Gm Eco Bubble та SkyPod Eco Mountain Resort (с. Яблуниця). Вартість проживання у таких закладах варіюється залежно від сезону здебільшого, внутрішнього

наповнення, послуг, наявності харчування. Середня ціна за ніч стартує від 2800 грн.

Рис.3.1. Глемпінг Де Вайб у Ворохті

Висновки до третього розділу

Екотуризм є одним із відносно нових видів туристичної діяльності, проте інтерес до цього виду подорожей стрімко зростає, оскільки він збігається із загальносвітовою тенденцією відмови суспільств від бездумного споживання природних ресурсів з метою їх збереження та збагачення. Усвідомлення необхідності захисту навколишнього середовища зростає і безперечно буде зростати у майбутньому. Це призводить до збільшення попиту на добре збалансовані місця, де природа та місцеві жителі відіграють особливу роль у забезпеченні гостинності.

За прогнозом експертів Всесвітньої туристичної організації (ВТО), екотуризм продовжить стрімкий розвиток, що в основному позитивно позначиться на економічному розвитку країн, що розвиваються, які не втратили дорогоцінні природні ресурси. За деякими експертними оцінками, екологічний туризм уже становить близько 10% усієї туристичної інфраструктури. За темпами зростання він уже вдвічі-втричі випередив інші відносно нові види туризму.

Розвиток світового екологічного туризму відбувається досить швидко і тим самим забезпечує ефективне функціонування та стратегічний розвиток туристичного ринку, незважаючи на несприятливі економічні умови, фінансові кризи та значного зростання факторів ризику. Отже, можна стверджувати, що коли в Україні продовжать використовувати маркетингові комунікації, залучати міжнародні організації для популяризації новітніх технологій у туристичній сфері, забезпечувати поінформованість населення, лише тоді це й надалі забезпечить розвиток екотуризму і зробить можливим покращення регіональної інфраструктури екотуризму загалом.

Тема сталого розвитку країни є дуже важливою у всіх сферах діяльності, тому розвиток екологічного туризму, який сприяє сталому розвитку країни в цілому, є одним із напрямків, що вважаються пріоритетними. Відповідно через це в останні роки в країні зросла кількість екологічних програм і акцій в рамках природно-заповідного фонду країни, а місцеві органи влади почали займатися організацією екологічних фестивалів, проєктів та акцій в різних куточках країни

Сьогодні у світі відзначається тенденція до збереження природних ресурсів, оскільки вони не є нескінченними та вичерпними. Тому розвиток індустрії екологічної гостинності на прикладі глемпінгів, можна вважати досить прибутковою діяльністю, яка може зробити значний внесок у зростання ВВП за відносно невеликих затратах і короткому терміну окупності. В Івано-Франківській області також присутні такі види екологічного готельного господарства.

РОЗДІЛ IV. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА

4.1. Інноваційний розвиток системи екотуризму в Івано-Франківській області

Розвиток екологічного туризму є дуже важливим і перспективним напрямком для Івано-Франківської області, так як саме ця галузь перебуває на початковій стадії розвитку. У процесі розвитку новітніх технологій та швидкого темпу життя люди потребують відпочинку на природі. Реалізації даних потреб допомагає екологічний туризм. Івано-Франківська область володіє значними ресурсами для розвитку екологічного туризму. Важливою перевагою області є знаходження поруч Українських Карпат, які є центром екологічного туризму України.

Одними з найцікавіших об'єктів екологічного туризму області є:

- Старуня — майбутній «Парк льодовикового періоду»;
- Дністровський каньйон зі всесвітньо відомими географічними пам'ятками;
- Загадкові кулі Карпат у Ворохті, Микуличині, Яблуниці, Ясені, Вороненкові;
- Бухтівецький водоспад;
- Парк «Арборетум» (найстаріший парк площею 3 га, заснований у 1840–1850 роках у Болехові);
- Павлівський Камінь;
- Геоекологічний полігон «Обсерваторія на горі Піп Іван»;
- Карпатський трамвай;
- Сукільські водоспади;
- Сокільський хребет.

Варто згадати, що потенціал розвитку сфери туризму в Українських Карпатах та на прикордонні на принципах smart-спеціалізації полягає в:

- модернізації шляхом застосування різного роду технологій, які мають вплив на ефективність функціонування сфери туризму і підвищення якості туристичних послуг (а саме впровадження інформаційно-

комунікаційних і цифрових медіатехнологій, використання геоданих для розробки туристичного програмного забезпечення, створення геопорталів тощо);

- поживавлення науково-аналітичних досліджень функціонування туристичної сфери, реалізація в практичній діяльності наукових розробок і найкращого світового досвіду;

- створення кластерів, розвиток локальних туристичних мереж з метою залучення більшої кількості місцевих підприємців;

- створення енергоефективних будівель та екологічно чистого транспорту;

- реалізація інновацій у таких сферах, як медичний туризм та оздоровчий туризм тощо;

- пошук цікавих підприємницьких ініціатив у сфері туризму, що дозволяють залучати та ефективно використовувати людський (креативний) потенціал;

- використання туризму як стимулятора розвитку дотичних секторів економіки, а саме, сільського господарства, ІТ-сфери, відновлюваної енергетики, будівництва і т.д.

На даний час проблема інновацій є першочерговою на етапі науково-технічного розвитку. Інновація має місце тоді, коли економічний суб'єкт використовує щось, що вже існує, новим чином, що дає можливість перейти на новий рівень життя і змінити спосіб життя споживачів на краще. В контексті туризму під інновацією розуміють результат інтелектуальної діяльності людини, його фантазії, творчості та раціоналізації у вигляді чогось нового чи відмінного від попередніх результатів. Вона покликана якісно змінити життя туриста, привнести нові емоції і враження, що допомагатимуть покращенню соціальних та особистих питань. Звідси, для інновацій в туризмі характерне виведення на ринок вдосконалених послуг інтелектуальної діяльності людини, які мають нові споживчі якості, що з часом стануть об'єктом для нового вдосконалення. Таким чином, метою інновації у сфері

туризму є підвищення рівня задоволення клієнтів як фактор вдосконалення якості їхнього життя.

Інноваційний розвиток підприємств індустрії туризму є складним процесом, в якому задіяні як громадяни, що є споживачами послуг, так і державні органи управління, а також туристичні фірми та підприємства туристичної індустрії, робота яких регламентується нормативно-правовими актами в галузі туристичної та інноваційної діяльності.

Важливу роль серед інновацій у екологічному туризмі відіграють віртуальні екскурсії, які стали особливо популярними у період пандемії, так як люди були обмежені у пересуванні країною, то все частіше були учасниками онлайн-подорожей. Прикладом інновацій у туризмі є державна цільова програма «Мандруй Україною», мета якої – популяризувати серед співвітчизників внутрішній туризм. Для участі в проекті треба розказати про своє улюблене місце для подорожі у будь-якій соціальній мережі і додати до публікації: хештег #МандруйУкраїною, геолокацію цього куточка та рекомендацію, що саме варто побачити, де побувати. Дана ініціатива зародилася в тісній кооперації держави, бізнесу, креативних індустрій та туризму. На сайті проекту <https://discover.ua/> розміщено 3D-огляд різних цікавих локацій, які може відвідати турист віртуально, та ознайомитися з усіма перевагами обраного місця відпочинку.

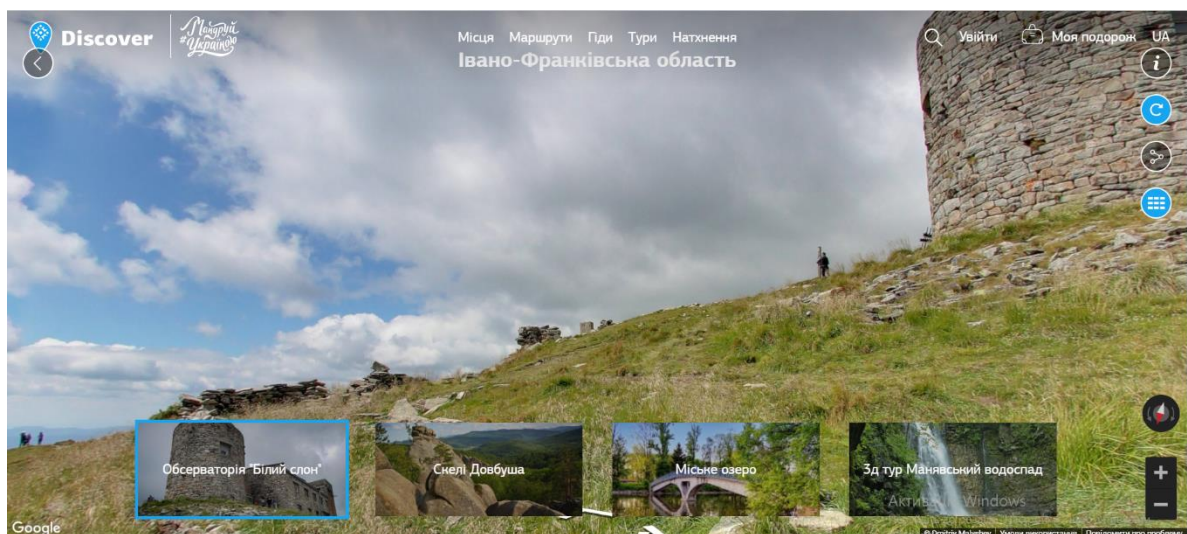

Рис.4.1. Інтерфейс проекту «Мандруй Україною» [23]

Віртуальні екскурсії – це нове поняття, в методичному плані розглядається як інноваційна форма туризму, яка виникла завдяки сучасним інформаційно комп'ютерним технологіям. В науковій літературі екскурсії розглядаються як процес наочного пізнання навколишнього світу: особливостей природи, сучасної та історичної ситуації, елементів побуту [23].

Одним з найуспішніших проектів на Західній Україні у ніші створення 3-D турів є «Карпати 3-D». У компанії є працівник, який має статус сертифікованого фотографа Google. Це дозволяє додавати детальну інформацію по тих чи інших закладах в карти і каталоги Google миттєво. «Карпати 3-D» створює умови для появи у картах можливості віртуально відвідати заклади бізнесу, що сприяє покращенню туристичної інфраструктури міст та країни в цілому (Рис.5).

Головна перевага порталу «Карпати 3-Д» полягає в якості зйомки. «3-Д тури» на сайті відповідають всім вимогам Google, а також вигідно виділяються на фоні конкурентів. Крім того, доповнюючи і так значний перелік переваг, «Карпати 3-Д» може запропонувати професійну аерозйомку. На Закарпатті та у Івано-Франківській області, територія яких в більшості своїй покрита горами, отримані відео виглядають особливо ефектно [21].

Популяризують віртуальні екскурсії блогери та відомі особистості, які ведуть свій блог у Ютубі та активно подорожують Україною, в тому числі Івано-Франківською областю. Варто відзначити такі канали, як: «Узол і Манько» - молода пара, яка подорожує країною та регулярно поповнює арсенал відеоматеріалів про різні локації, які варті уваги відвідувачів; «Однією правою» - спортсмен, який втратив руку після ДТП та знімає цікаві тревел-блоги. Загалом ніша віртуального тревелінгу є значно ширшою та все більше розвивається.

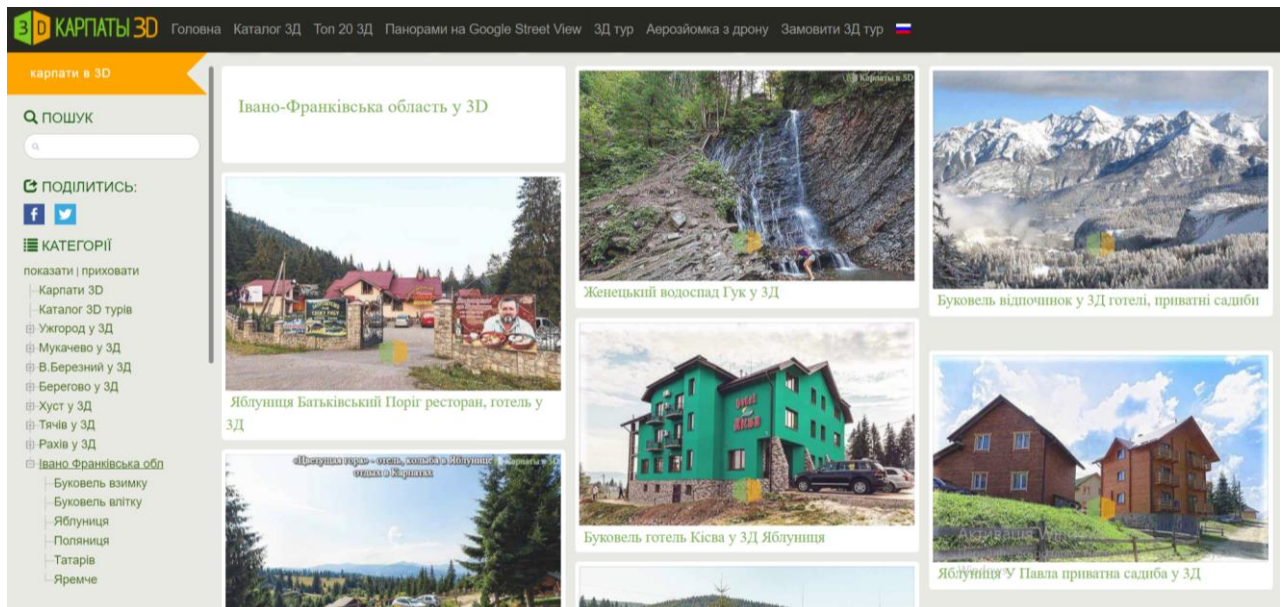

Рис.4.2. Інтерфейс проекту «Карпати 3-D» [21]

Таким чином, віртуальні екскурсії також можна вважати екотуристичними, так як вони не несуть негативного впливу на довкілля, дозволяють віртуально дістатися у будь-яку частину світу або у важкодоступні місця, наприклад печери чи високогір'я.

Крім того, у епоху активного розвитку автоматизації, варто згадати про такі інструменти, які допомагають зробити подорожі простими, цікавішими та віртуальними, є спеціальні сайти, які популяризують екологічний туризм, голосові помічники, доповнена реальність, роботи, чат-боти та інші. Дані інноваційні інструменти застосовують для полегшення ведення комунікації з потенційними туристами, вони допомагають без проблем дістатися до прокладених екологічних стежок і т.д. Всі вони складають єдину систему екологічного туризму та спрощують життя туристам.

Згідно даних ВТО, екотуризм входить до п'ятірки основних стратегічних напрямків розвитку туризму на період до 2020 р. В Україні екологічний туризм знаходиться на початковій стадії розвитку.

Екотуристичні подорожі організуються в основному самостійно, комерційна діяльність у цьому напрямку тільки зароджується. Проте вже помітне виділення двох основних шляхів розвитку екологічного туризму – «американського» та «європейського». Американський формується у вигляді

організації спортивно-туристичних подорожей в екстремальних природних умовах, а європейський – у формі організованого відпочинку в сільській місцевості з залученням до традиційної місцевої культури.

Доцільність функціонування системи екологічного туризму обґрунтовується впровадженням інноваційної концепції розвитку екотуризму і кластерної моделі організації туристичної діяльності, яка підвищить економічну ефективність та конкурентоспроможність спільної діяльності об'єднаних підприємств у порівнянні з відокремленою діяльністю, за допомогою державної підтримки на законодавчому, нормативно-правовому та організаційному рівнях.

Тож, враховуючи вище зазначені загальні принципи розвитку екотуристичної сфери, а також стратегічні цілі розвитку сфери туризму і курортів України, можна визначити стратегічні пріоритети розвитку екологічного туризму, зокрема:

- формування конкурентоспроможного національного туристичного продукту, привабливого для споживачів;
- ефективне використання наявного туристичного та курортно-рекреаційного потенціалу за сприяння місцевих територіальних громад, що передбачає необхідність мінімізації негативного впливу на природу з одного боку, та поповнення місцевих бюджетів від туризму з іншого;
- системне підвищення якості інфраструктури курортів та рекреаційних територій;
- популяризація та реклама кращих туристичних екологічних маршрутів, зокрема одноденних приміських;
- вивчення закордонного досвіду ведення екологічного туризму та можливості запровадження кращих зразків туристичного бізнесу у національну практику;
- підвищення рівня екологічної свідомості та виховання[4].

Для того, щоб екологічний туризм мав перспективи розвитку в Україні, для його організації варто керуватися наступними засадами:

- спрямованість до природи і спрямованість на використанні переважно природних ресурсів;
- схоронність первозданності середовища нашого мешкання;
- пріоритетність екологічного утворення, формування відносин рівноправного партнерства з природою;
- економічна ефективність і стійкий розвиток тих районів, де проходять тури.

Отже, інноваційний розвиток системи екологічного туризму в Україні знаходиться на стадії розвитку та має значний потенціал.

4.2. Економічна оцінка та регулювання туристичної привабливості екотуристичного простору

Розвиток туризму в сучасних умовах потребує якісної природи та хороших кліматичних умов. Туризм дає можливість виїхати із забрудненого міського середовища та відчути спокій на берегах водойм в оточенні первозданих ландшафтів. Діяльність туристичних підприємств безпосередньо залежить від стану навколишнього середовища, тому для успішної діяльності необхідно вживати заходів щодо охорони та захисту навколишнього природного середовища.

Рішення проблеми захисту та збереження навколишнього середовища залежить від здійснення природоохоронних заходів та заміни застарілих технологій сучасними та безвідходними методами виробництва, а також від розвитку галузей економіки, які зацікавлені у таких заходах.

Природні ресурси стають дедалі обмеженішими, і для підвищення віддачі потрібно активізувати всі фактори. Одним із шляхів вирішення цього питання є надання пріоритету розвитку туризму. Окрім того, збалансований розвиток туризму допомагає у досягненні мети сталого розвитку регіону.

Туристичний бізнес може генерувати соціально-економічний ефект шляхом стимулювання заходів щодо захисту та покращення якості природного середовища. Зменшення забруднення навколишнього середовища

та інвестиції в основний капітал на його охорону, а також раціональне використання природних ресурсів впливають на туристичну привабливість регіону.

Висока якість навколишнього природного середовища певної території надає можливість підвищити туристичну привабливість території шляхом вжиття заходів щодо зменшення шкідливих викидів в атмосферу та водойм, раціонального використання природних туристичних ресурсів, обмеження промислово-господарської діяльності на окремих природоохоронних ділянках.

За визначенням, що надає О.П.Савіцька, «туристична привабливість – це наявність такого туристичного потенціалу території, за умови експлуатації якого забезпечують оптимальне туристично-рекреаційне навантаження та повне збереження туристичних ресурсів та можливість отримання відповідного соціально-економічного ефекту без порушення екологічної рівноваги довкілля» [38].

Щодо туристичної привабливості окремої території О.В. Музиченко-Козловська пропонує таке формулювання поняття «туристично-приваблива територія»: «Це місцевість, яка має потенціал туристичних ресурсів, сучасну розвинену матеріально-технічну базу туризму та доступну і достатню для туриста інформацію про цю місцевість, які б відповідали потребам туристів і забезпечували досягнення максимального соціально-економічного ефекту від розвитку в її межах туристичної індустрії» [26].

На рис. 4.3. ми зобразили основні компоненти туристичної привабливості Івано-Франківського регіону, а також те, що вони взаємопов'язані.

Рис.4.3. Компоненти туристичної привабливості Івано-Франківського регіону

Усі напрямки екотуризму повинні прийняти концепцію сталого розвитку екотуризму, щоб повністю задовольнити потреби туристів. Для цього необхідні дієві інструменти національного регулювання розвитку екотуристичних дестинацій (рис.4.4).

Також Л.С. Безугла виділяє такі принципи державного регулювання екологічного простору та дестинації: стале використання ресурсів, мінімальний негативний вплив на природу та суспільство, підтримка екосистем, використання цілісних стратегій планування туризму, сприяння місцевій економіці, максимальна участь усіх зацікавлених сторін та місцевого населення, розвиток потенціалу, навчання туристів і місцевих жителів відповідальному туризму та регулярним дослідженням [4].

Рис.4.4. Важелі державного впливу на екотуристичну дестинацію в Україні за Л.С. Безуглою [4]

Втручання держави потрібне першочергово задля розробки стратегічних засад планування туризму: організації розвитку повного потенціалу туристичних територій, включаючи потреби інфраструктури та зон дозвілля, проведення спеціалізованих наукових досліджень, проєктування та розташування туристичних об'єктів, контроль перешкод, що заважають функціонування туризму (шкідливі викиди та інші види забруднення навколишнього середовища), вивчення можливостей використання

туристичних територій та визначення їх гранично допустимої місткості для прийому та розміщення туристів, яка не допускає надмірних навантажень на природні екосистеми та не перешкоджає комфортному життю місцевого населення, обґрунтування економічної доцільності розміщення туристичних об'єктів [26].

Саме тому у Кабінеті Міністрів України розроблено і схвалено Стратегію сталого розвитку туризму і курортів в Україні. Цілями Стратегії є:

- підвищення рівня життя населення шляхом формування конкурентоспроможного на внутрішньому та світовому ринку національного туристичного продукту на основі раціонального використання туристичних ресурсів;
- збереження навколишнього природного середовища та відродження національної культурної спадщини, сприяння розвитку туризму і курортів;
- а також забезпечення реалізації закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, зайнятість, охорону здоров'я, безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище [41].

Таким чином, розвиток екотуризму займає незамінну позицію у продукуванні політики, оскільки він приносить користь місцевому населенню з точки зору соціальних, економічних та екологічних питань. На туристичному ринку ведеться значна конкурентна боротьба серед екологічних напрямів. Головне завдання регіонів, державних структур та зацікавлених сторін у сфері туризму – досягти успіху шляхом підвищення конкурентоспроможності цих самих напрямків. За своєю природою екологічний туризм забезпечує стабільність регіональної та місцевої економіки завдяки мультиплікаційному ефекту, який сприяє створенню бізнес-можливостей, а також впливає на створення робочих місць у регіоні.

«Подальший розвиток туризму, що є одним із стратегічно важливих секторів економіки регіону, потребує якісних перетворень, спроможних

забезпечити підвищення туристичної конкурентоспроможності Івано-Франківської області на внутрішньому та зовнішньому ринках і, при цьому, зберегти сталий розвиток територій і громад» - стверджується у Регіональній цільовій програмі розвитку туризму в Івано-Франківській області на 2022-2027 роки, яка, як ми бачимо, відносить розвиток туристично-рекреаційної сфери до пріоритетів конкурентоспроможної економіки регіону [37].

Програмою визначаються такі пріоритетні напрями розвитку туризму:

- ✓ розвиток туристичної інфраструктури і навігації;
- ✓ збереження і управління природною та культурною спадщиною;
- ✓ створення і підтримка конкурентоспроможних туристичних та курортних продуктів/атракцій;
- ✓ розширення мережі туристично-інформаційних центрів;
- ✓ забезпечення сталості туризму шляхом зменшення негативного антропогенного впливу на довкілля, туристичну привабливість територій;
- ✓ розвиток державно-приватного партнерства і кластерних ініціатив;
- ✓ промоція туристичного потенціалу;
- ✓ проведення статистичних, маркетингових, соціологічних та інших досліджень у сфері туризму та курортів;
- ✓ реалізація міжрегіональних і транскордонних проєктів у сфері туризму та курортів [37].

Серед усіх заходів, що мають проводитися у рамках регіональної цільової програми розвитку туризму в Івано-Франківській області на 2022-2027 роки, також планується проведення заходів і екологічного спрямування, такі як:

1. Інфраструктурне облаштування територій, об'єктів рекреаційного призначення у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, у лісових і паркових зонах.
2. Підтримка створення (оновлення) туристичних маршрутів (шляхів), екологічних стежок.

3. Сприяння збереженню та облаштуванню об'єктів природної, культурної спадщини (у т. ч. пам'яток ЮНЕСКО).
4. Створення екологоосвітнього візит-центру Дністровського регіонального ландшафтного парку (Еко-центр "Дністер").
5. Розвиток мережі кемпінгів та глемпінгів.
6. Сприяння проведенню добровільної категоризації садиб сільського туризму. Створення Центру добровільної категоризації садиб сільського туризму.
7. Створення умов для забезпечення безпеки туристів і екскурсантів. Забезпечення функціонування системи GPS-моніторингу «Порятунок в горах» [41].

4.3. Формування стратегії розвитку екологічного туризму

Екологічний туризм, головним принципом якого є охорона навколишнього середовища, вважають ключовим компонентом сталого розвитку Карпатського регіону. Туризм і довкілля дуже тісно пов'язані між собою, так як туризм повноцінно функціонує лише в умовах чистого та безпечного природного середовища. Окрім того, значна кількість відвідувачів, подорожуючи туристичними маршрутами, бажає насолодитися саме дикою природою.

Івано-Франківщину можна віднести до найбільш привабливих та популярних туристично-рекреаційних регіонів України. В області наразі функціонує понад 500 туристично-рекреаційних закладів загальною кількістю 20 тис. місць, а послуги розміщення також надають приблизно 800 садиб сільського (зеленого) туризму. Крім того, тут зареєстровано більше 200 суб'єктів туристської діяльності, з них 36 мають туроператорську ліцензію. Діє 9 туристично-інформаційних центрів. Достатньо активно розвивається атракційна туристична інфраструктура зокрема:

- відкрито річковий порт «Раковець» (с. Раковець Городенківського району);

- парк-музей «Карпати в мініатюрі» (м. Яремче);
- оглядовий майданчик на ратуші і туристично-інвестиційний центр (м. Івано-Франківськ);
- центр спадщини Вигодської вузькоколійки (с-ще Вигода Долинського району);
- Туристично-інформаційний центр (м. Коломия);
- комплекс «Полонинаперці» (с. Яблуниця Яремчанської міської ради);
- візит-центри (м. Галич і с. Ільці Верховинського району);
- туристично-інформаційний центр (м. Косів), гуцульську сироварню (с. Яворів Косівського району);
- етнопарк «Гуцул Ленд» (ГК «Буковель»), музеї та інші.
- створено два туристичні веб-портали: discover.if.ua, www.iftourism.com [40].

Найпопулярнішими туристичними магнітами краю є Манявський скит (Богородчанський р-н); Манявський водоспад (Богородчанський р-н); Гошівський монастир (Долинський р-н); гора Говерла (2061 м, Чорногірський хребет); колишня обсерваторія на г. Піп Іван (2028 м); високогірні озера Несамовите, Марічейка (Чорногірський хребет); національний заповідник «Давній Галич»; музеї Писанки та народного мистецтва Гуцульщини і Покуття (м. Коломия); природний комплекс «Скелі Довбуша» (с. Бубнище поряд з м. Болехів); скелі «Писаний камінь» (Верховинський р-н); «сріблясті» водоспади (с. Шешори Косівський р-н); вузькоколійка «Карпатський трамвай» (Долинський, Рожнятівський р-ни); Сокільський хребет (Косівський р-н); Карпатський національний природний парк. Визначними природними рекреаційними ресурсами області є гірський ландшафт та сприятливе екологічне становище.

Збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, за допомогою створення нових і вдосконалення вже існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі вважається одним із пріоритетних векторів розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області. За ініціативи обласної державної адміністрації проводилася відповідна робота щодо захисту пралісів та квазіпралісів і створення нового

національного природного парку «Чорний ліс». Затверджено розширення національного природного парку «Верховинський» за допомогою вилучення земель лісогосподарського призначення державної власності державного підприємства «Верховинське лісове господарство» (Буркутське лісництво, кв. 14-24) загальною площею 1695,5 га з ціллю надання їх у постійне користування національному природному парку «Верховинський»[40].

Попит на екологічний туризм в Європі, а саме відвідування національних парків, є досить високим вже тривалий час. Таким чином, налаштування міжнародного співробітництва у даній галузі є дуже важливим для збереження природних ресурсів Українських Карпат і ефективного природокористування. На даний час одними з ключових партнерів Карпатського НПП є Європейське товариство дикої природи та Корпус Миру США в Україні.

Варто зазначити, що Європейське товариство дикої природи (<http://wilderness-society.org/>) є єдиною загальноєвропейською екологічною неприбутковою організацією захисту дикої природи. Карпатський національний природний парк як природоохоронна, рекреаційна, культурно-освітня і науково-дослідна установа і дуже популярна серед відвідувачів туристична дестинація підсилює зацікавленість у партнерів як територія, де потрібно зберігати дику природу.

Експерти Європейського товариства вже провели попередню оцінку у НПП щодо відповідності частини його території Європейському стандарту якості дикої природи. На даному етапі проводиться підготовка до проведення повної оцінки і надання рекомендацій щодо стратегічного планування управління парком. Суміжним напрямом співробітництва є сталий розвиток через розвиток екологічного туризму в регіоні, а саме:

- навчання по зміні клімату та еколого-просвітницька робота з відвідувачами;
- навчання з дикої природи;
- зелена інфраструктура та сталий транспорт;

– менеджмент сталого туризму.

Предметом зацікавленості у даному напрямку є «Еколого-пізнавальна стежка «На водоспад Гук». Водоспад Гук, наразі є основною туристичною атракцією стежки утворився внаслідок повені, а повінь є наслідком зміни клімату саме тому, він цікавий об'єкт і для навчальних цілей. Окрім того, зацікавлення у партнерів викликає Говерлянське ПНДВ, так як дане відділення має багато цікавих рекреаційних і природних об'єктів, серед яких найбільш цінними та найпопулярнішими є гора Говерла та багате біологічне різноманіття.

Співробітництво Карпатського НПП та Корпусу Миру США в Україні здійснюється в рамках проекту «Розвиток громад». Туризм є одним з основних джерел доходів місцевих мешканців. Охорона природних ресурсів є пріоритетним завданням Карпатського НПП як природоохоронної організації. Звідси, розвиток екологічного туризму разом з ефективним природокористуванням є запорукою розвитку і процвітання місцевої громади.

З огляду на наявну інформацію про сучасний стан екологічного туризму в Івано-Франківській області вважалося за доцільне здійснити SWOT-аналіз розвитку екотуризму на Прикарпатті. Згідно даного аналізу можна сказати, що Івано-Франківська область має багато сильних сторін при здійсненні екотуризму на її території: вигідне положення, екологічність території, наявність вже створених екомаршрутів, значна етнографічна та культурна спадщина. Також є і слабкі сторони: недостатня проінформованість, відсутність чіткої стратегії, неконтрольований масовий туризм. Проте, є значна кількість можливостей, які можна реалізувати: якісний менеджмент, модернізація місць масового відпочинку, впровадження екологічних форм туризму.

Таблиця 4.2.

SWOT-аналіз розвитку екологічного туризму у Івано-Франківській області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - екологічно-чиста територія з унікальним ландшафтом; - знаходяться національні парки; - хороше транспортне сполучення; - наявність маркованих екологічних стежок та маршрутів; - наявність збереженої культурної спадщини місцевих жителів. 	<ul style="list-style-type: none"> - недостатня кількість інформаційних таблиць, обласшованих місць для біваків; - відсутність чіткої стратегії розвитку екологічного туризму в регіоні; - неконтрольований масовий туризм регіоном; - відсутність спеціалізованих туристичних організацій у сфері туризму; - обмежений набір туристично-рекреаційних послуг для туристів; - відсутність необхідної законодавчої бази для розвитку екологічного туризму
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - якісний менеджмент, що дасть змогу скеровувати обмежений місцевий/районний бюджет на найбільш болючі питання в сфері охорони навколишнього середовища; - модернізація місць масового відпочинку і створення туристичної інфраструктури, передбаченої в рамках екологічного туризму - розосереджувати туристичні потоки та зменшувати туристичне навантаження на певні ділянки регіону; - впровадження екологічних форм туризму. 	<ul style="list-style-type: none"> - бюрократична тяганина, яка буде затягувати питання реорганізації відпочинку в даному регіоні; - екологічний стан Карпатського регіону, вимагає швидкого втручання у зміну напрямків рекреаційної діяльності, ігнорування цього питання може збільшити постраждалі ділянки внаслідок відпочинку; - військовий стан на території України та неможливість повноцінної екотуристичної діяльності.

Таким чином, Івано-Франківська область має багато перспектив для формування ефективної стратегії розвитку екологічного туризму, але потребує удосконалення методів ведення туристичної діяльності.

4.4. Розробка еко-пізнавального маршруту Бурштинським Опіллям

Основні показники:

Загальна протяжність 16,5 км

Тривалість маршруту 8 години

Рівень складності: загальнодоступний

За територіальною ознакою – місцевий.

За видом пересування – веломаршрут.

Картосхема маршруту зображена у Додатку Д.

Маршрут пізнавальний та комфортний, загальною протяжністю 16,5 кілометрів. Веломаршрут пролягає через Більшівці, Бовшів, Коростовичі та Бурштин, включаючи 8 зупинок. Уздовж веломаршруту встановлені лавки, спеціальні місця для відпочинку зі столиками та сміттєві баки. Навіть недосвідчені велосипедисти без проблем проїдуть цей маршрут.

На трасі Івано-Франківськ-Львів (траса Н 09) є дві чудові туристичні пам'ятки - Галич і Рогатин, батьківщина Роксолани (Анастасії Лісовської) і церква зі списку ЮНЕСКО. Втім, по маршруту є й інші цікаві місця Опілля. Зустріч принесе багато приємних несподіванок.

Початком маршруту є Більшівці, селище міського типу, розташоване за 34 кілометри від обласного центру. Щоб потрапити туди, потрібно проїхати Галич і відразу за залізничним переїздом повернути праворуч. Далеко на горі видніється красива церква, яка є головною родзинкою Більшівців.

Більшівці мають статус селища міського типу, але за духом це справжнє містечко. Перша згадка датується 1402 роком, а наприкінці XVI століття місто вже мало магдебурзьке право.

1.Перетнувши річку Гнилу Липу по старому залізному мосту можна побачити місцеву архітектурну перлину – Санктуарій Матері Божої, Цариці миру і поєднання — це перша точка маршруту.

За переказами, у 1620 році власник міста, польський магнат Казановський, розпочав похід проти татар. Коли він переходив Дністер, течія принесла до нього ікону Божої Матері. Магнат сприйняв це як добру ознаку і

остаточно переконався в цьому, коли переміг ворога. Після повернення Казановський побудував дерев'яний монастир кармелітів, куди були перенесені ікони. У 1725 році комплекс був побудований з каменю, повністю

перебудований і освячений в ім'я Благовіщення в 1777 році.

Більшовики збудували там зерносховище, свинарник і приймальний пункт склотари, а в 1990 році костел повернули римо-католикам. Їм вдалося професійно

відновити комплекс та впорядкувати прилеглу територію.

Сьогодні на подвір'ї гостей зустрічає статуя Папи Івана Павла II. На відміну від більшості статуй, Папа виглядає усміхненим і розмахує руками. В середині храму можна побачити залишки фресок XVIII ст. і напівзатертий портрет князя Яблоновського, який був головним меценатом перебудови храму.

2. Другий пункт маршруту – площа Ринок. Сьогодні тут розташований сквер — з доглянутими клумбами, газонами та новенькими дерев'яними лавочками. На ринкову площу виходить справжня ратуша з вежею XIX століття та годинником. Під час Першої світової війни Більшівці служили полем австрійсько-російської битви і були практично знищені.

Поруч знаходиться Меморіальний парк борцям за волю України: великий хрест, портрети героїв, красива каплиця Діви Марії. Біля неї є джерело, де місцеві жителі запасують водою. Більшівці славилися питною мінеральною водою, яку можна було пити без будь-яких обмежень. За правління

Австрії її експортували, а за правління Союзу завод безалкогольних напоїв збанкрутував.

3.Третьою зупинкою на протилежному боці площі Ринок є будинок, в якому була колишня синагога.

Далі розкинувся старовинний парк площею 10 га. За довідниками,десь тут мав би стояти палац поміщиків Кшечуновичів, які володіли

містом з XIX століття до 1939 року. Це чудовий палац із плавними лініями фасаду, черепичним дахом, парадними сходами та бельведером, з видом на парк, що свідчить про смак його власника. Оригінальний палац був побудований в 1800 році, але був зруйнований під час Першої світової війни. У 1927-1929 роках за проектом архітектора Тадея Мокловського Корнелій Кшечунович збудував новий маєток у стилі неокласицизму. Нині там амбулаторія.

Крім того, маршрут проходить через Бурштинську ТЕС. Вона була побудована між 1962 і 1969 роками. Для охолодження турбін потрібно багато води, тому неподалік було побудовано величезне водосховище площею 1260 гектарів і об'ємом 50 мільйонів кубічних метрів. Для цього потрібно було виселити близько сотні будинків у селі Коростовичі та знести дві вулиці у Бурштині. 17 жовтня 1964 року річка Гнила Липа була перекрита дамбою, і за півроку вода заповнила підготовлений котлован. Глибина водойми коливається від 4 до 10 метрів. Місцеві жителі з гордістю називають його морем через його великі розміри.

Бурштинське водосховище і ріка Дністер в Галицькому районі занесені до списку водно-болотних угідь міжнародного значення. Водні об'єкти Івано-Франківської області, що мають природоохоронне, економічне, еколого-просвітницьке та рекреаційне значення, отримали статус «Водно-болотних угідь міжнародного значення» охорони природи.

4. Четверта точка маршруту – Касова гора. Розташована в межах Бурштинського Опілля, на кількох пагорбах біля Бурштинського водосховища.

Це унікальний об'єкт, що складається з рідкісного поєднання скельних горбів і гіпсових порід, вкритих залишками трав'яної рослинності.

У заповіднику росте понад 300 видів рослин. З вершини пагорба відкривається чудовий краєвид на Придністровську Долину, Дністер, Галич, сусідні села, Бурштинське водосховище та на Сивульський хребет .

У 2010 році Касова гора стала частиною Галицького національного природного парку.

Назва цієї гори просякнута легендами. Одна розповідає, як тут, у лабіринті карстових печер, князь Данило Галицький тримав золото та коштовності. Інша легенда розповідає, що в таємній кімнаті в одному з підземних ходів бовшівський боярин зберігав свою скарбницю. Одного разу вхід у печеру раптово обвалився, і скарб назавжди залишився в горі. Відтоді місцеві жителі називають цю гору Касовою.

Найбільша цінність гори Касова полягає в її рослинності. Вона здавна приваблювала лікарів, ботаніків і геологів. Залишок трав'яного покриву в цій частині Опілля був предметом для досліджень близько 50 експедицій. Територія зберігає види рослин з кінця третинного періоду. Подібні рослини можна знайти тільки в заповіднику Асканія-Нова.

За розповідями старожилів навколишніх сіл, з якоїсь загадкової причини земля Касової гори в минулих століттях не використовувалася фермерами для вирощування зернових культур, тому тут збереглася рідкісна рослинність. Можливо, фермерів відлякав шум ґрунтових вод. Про їхню присутність у

товщах гори говорять кілька прозорих і холодних джерел. Збереження рослинності з найдавніших геологічних часів можливе завдяки підземним річкам. Серед них астрагал данський, аспарагус звичайний, осока Безьє, осока низька, осока Запаловича, верес весняний, сон чорний, сон великий, куклівка угорська, волошка тернопільська, чебрець, актинія біла, осока довголиста, осока низька та інші рідкісні релікти. мигдаль і три види хвилястої ковили.

Загалом Касова гора є дуже цінним природним комплексом, який потребує охорони, наданою Галицьким національним парком.

5. П'ята зупинка маршруту – пам'ятний хрест і криївка УПА.

19 лютого 1946 року в селі Бовшів війська МДБ оточили село і тероризували селян, вимагаючи вказати криївки, де переховувалися бандривці. Знайшовся дезертир, який вказав на криївку. У ній перебувало 3 повстанці (Богдан Ворончук, Петро Вільчин, Степан Хотинецький). Щоб не здатися більшовикам, вони підірвалися гранатами. У 2007 році криївку відбудували та встановили пам'ятний хрест

героям.

6. Наступна шоста туристична зупинка – на лівому березі Бурштинського водосховища, біля підніжжя Касової гори, в лісі є осередок чаплі сірої, де налічується близько 150 гнізд, за якими можна спостерігати з оглядової вежі. Також у лісі можна побачити і почути зябликів, дроздів, очеретянок, чернохвостих та іволг.

Далі маршрут проходить вздовж Бурштинського водосховища через село Коростовичі. Де можна помилуватись природою, лісами та водосховищем.

7. Сьомою зупинкою є орнітологічна вежа для спостереження за птахами. Оскільки взимку Бурштинське водосховище майже не замерзає, воно стає місцем зимівлі для понад 40 видів птахів, деякі з яких занесені до Червоної книги України.

Це можна використати для розвитку нового виду екотуризму – «спостереження за птахами». Цей вид туризму широко розвинений у західних країнах і поступово набуває популярності в Україні, особливо на Азово-Чорноморському узбережжі.

Сезони осінньої та зимової міграції є особливими, і тут можна побачити дуже рідкісні екземпляри та періоди гніздування, які прилітають на зиму з півночі: гагара чорношия, гоголь, велика та мала креха, турпан, морянку. Водосховище та прилеглі ставки та річка Гнила Липа, де на вербах висить гніздо хижої синиці, і це єдине місце гніздування синиці вусатої на Дністрі.

Під час міграції на водоймах збираються зграї куликів – близько 10 видів. Крім того, завжди можна помітити пірникоз сірощоких, крижнів, попелюхів, лисок, великих очеретянок, водяних курочок. Тут часто гніздяться сірі гуси, лебідь-шипун, а з 2007 року –

надзвичайно рідкісні косарі, занесені до Червоної книги України.

Крім того, з дамби між ставками можна легко спостерігати за колоніями білощоких крячків та чорношиїх норок (близько 60 гнізд), мартинів (близько 800 гнізд). Іноді у ставках можна зустріти і чернь білооку, яка занесена до всіх європейських та українських природоохоронних списків.

8. Восьмою зупинкою є костел Пресвятої Трійці у місті Бурштин (1774 р.) у що входив до складу Свято-Троїцького монастиря, але келії до нашого

часу не збереглися. Історія костелу типова для Галичини – закритий більшовиками, спортзал, комбікормовий склад, переданий католицькій громаді, відновлений. Всередині бароковий вівтар, кілька скульптур і фрагменти розпису, де монахи-трійці визволяли полонених християн із турецької неволі.

Правила поведінки під час маршруту:

- Не відхилятися від маршруту
- Не зривати, не топтати і не викопувати

рослини

- Не знищувати тварин і не руйнувати пташиних гнізд
- Не підпалювати і не розводити вогнищ
- Не смітити і не галасувати

Проте слід враховувати, що належність Бурштинського водосховища до національного парку має певні обмеження. Таким чином, відповідно до чинного законодавства на території Галицького НПП встановлено диференційований режим охорони, відтворення та використання природних комплексів та об'єктів. Його територія поділена на функціональні зони: заповідна - 5105,0 га, регульованого відпочинку - 4405,0 га, закріпленого відпочинку - 14,0 га, господарського - 5160,8 га.

Заповідні території - призначені для охорони та відновлення найцінніших природних комплексів, режим яких визначається відповідно до вимог природно-заповідного фонду. У межах заповідної території забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, яка порушує цільове призначення заповідної території або порушує природний розвиток процесів і явищ.

Регульовані рекреаційні зони - для короткочасного відпочинку та оздоровлення жителів, огляду особливо мальовничих і пам'ятних місць, на

яких дозволяється прокладати туристичні маршрути та екологічні стежки, облаштовувати їх відповідним обладнанням.

Стаціонарні зони відпочинку призначені для розміщення відвідувачів парку в готелях, мотелях, кемпінгах та інших об'єктах. У районі можуть бути створені відпочинкові та туристичні комплекси. Проте будь-яка господарська діяльність, не пов'язана з цільовим призначенням зони, заборонена.

Господарська зона - в її межах здійснюється господарська діяльність з населеними пунктами, громадськими об'єктами парку, землями інших землевласників і землекористувачів у парку, на яких ведеться господарська діяльність відповідно до загальних вимог до біосферних резерватів. внесено обмеження на озеленені території. В основу стратегії розвитку інфраструктури дозвілля та туризму міста Бурштин покладено концепцію природного, історико-культурного дозвілля, яка базуватиметься на раціональному поєднанні природного, історико-культурного дозвілльового потенціалу на території міста Бурштин.

Висновки до четвертого розділу

Інноваційний розвиток підприємств індустрії туризму є складним процесом, в якому задіяні як громадяни, що є споживачами послуг, так і державні органи управління, а також туристичні фірми та підприємства туристичної індустрії, робота яких регламентується нормативно-правовими актами в галузі туристичної та інноваційної діяльності.

Важливу роль серед інновацій у екологічному туризмі відіграють віртуальні екскурсії, які стали особливо популярними у період пандемії, так як люди були обмежені у пересуванні країною, то все частіше були учасниками онлайн-подорожей.

Туристичний бізнес може генерувати соціально-економічний ефект шляхом стимулювання заходів щодо захисту та покращення якості природного середовища. Зменшення забруднення навколишнього середовища та інвестиції в основний капітал на його охорону, а також раціональне використання природних ресурсів впливають на туристичну привабливість

регіону. За своєю природою екологічний туризм забезпечує стабільність регіональної та місцевої економіки завдяки мультиплікаційному ефекту, який сприяє створенню бізнес-можливостей, а також впливає на створення робочих місць у регіоні.

Івано-Франківщину можна віднести до найбільш привабливих та популярних туристично-рекреаційних регіонів України.

У сфері сталого туризму на Івано-Франківщині здійснюється співробітництво Карпатського НПП та Корпусу Миру США в Україні в рамках проєкту «Розвиток громад». Туризм є одним з основних джерел доходів місцевих мешканців. Охорона природних ресурсів є пріоритетним завданням Карпатського НПП як природоохоронної організації.

Звідси, розвиток екологічного туризму разом з ефективним природокористуванням є запорукою розвитку і процвітання місцевої громади.

ВИСНОВКИ

Івано-Франківська область має всі необхідні передумови для розвитку екологічного туризму на своїй території. Екологічний туризм за своєю суттю відрізняється від інших типових видів туризму, насамперед наявністю суворих правил поведінки суб'єктів подорожі в природі на туристичних маршрутах.

У процесі проведення нашого дослідження було:

1. Описано теоретико-методичні аспекти дослідження розвитку екологічного туризму. Екотуризм – це туризм, що включає подорожі в місця з відносно незайманою природою, з метою отримати уявлення про природні і культурно-етнографічні особливості даної місцевості, який не порушує при цьому цілісності екосистем і створює такі економічні умови, за яких охорона природи і природних ресурсів стає вигідною для місцевого населення. Розвиток туризму пройшов 6 етапів: передісторія, подорожі у дохристиянському світі, елітарний туризм і зародження масового туризму, початок становлення масового туризму, масовий туризм, зелений (екологічний) туризм. У порівнянні з іншими видами туризму екологічний туризм має декілька особливостей, зокрема перебування у місцях з відносно недоторканою природою або у місцях, які є цінними та рідкісними в природному відношенні, зменшення негативного впливу на природу, додаткова фізична активність, гуманізм, заходи економічної підтримки, спрямовані на збереження природного різноманіття, в тому числі і у відвідуваних місцях.

2. Проаналізовано туристично-рекреаційний потенціал Івано-Франківської області. В Україні станом на 2022 рік виділяють 8512 територій та об'єктів природо-заповідного фонду, що мають площу 4,418 млн. га в межах території України, а також 402500, 0 га в межах акваторії Чорного моря. Таким чином відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави («показник заповідності») становить 6,77%. Варто зазначити, що природно-заповідний фонд Івано-Франківської області нараховує 482 території та об'єкти загальною площею 218,9 тис. га, що відповідає 15,7 % від

загальної площі області. Серед них 33 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га та 449 об'єктів місцевого значення загальною площею 87,3 тис. га.

3. Проаналізовано розвиток туристичної галузі регіону та сучасні тенденції діяльності підприємств туристичної сфери Івано-Франківської області. Найбільші площі екологічної мережі знаходяться у таких районах Івано-Франківської області: Верховинському (114,84 тис. га), Рожнятівському (95,523 тис. га), Надвірнянському (87,212 тис. га) та Долинському районах. Найменші площі еко-мережі припадають на міста – Коломия, Калуш, Івано-Франківськ, де загальна площа мережі становить 4,1 тис. га, 6,5 тис. га та 8,4 тис. га відповідно. Івано-Франківська область, як прикордонна, відіграє ключову роль для інтеграції національної екомережі до Всеєвропейської через створення міждержавних природоохоронних територій.

4. Виявлено основні проблеми і перспективи розвитку екологічного туризму Івано-Франківської області. Івано-Франківська область має багато сильних сторін при здійсненні екотуризму на її території: вигідне положення, екологічність території, наявність вже створених екомаршрутів, значна етнографічна та культурна спадщина. Також є і слабкі сторони: недостатня проінформованість, відсутність чіткої стратегії, неконтрольований масовий туризм. Проте, є значна кількість можливостей, які можна реалізувати через здійснення якісного менеджменту, модернізацію місць масового відпочинку, впровадження екологічних форм туризму.

Отже, екологічний туризм в Україні останніми роками набирає значних обертів, його можливо організувати скрізь, де наявні природні і антропогенні об'єкти, які являють собою пізнавальний інтерес для потенційних туристів. В Івано-Франківській області є суб'єкти туристичної діяльності, що частково спеціалізуються саме на екотуризмі: туроператор «Відвідай», спецпроект «МістоЗаВікенд», «Карпатське відлуння», «Молодіжний туризм», «Carpaty Travel», «Drago-Brat», «Hutsul Tour», глемпінги у вигляді купольних готелів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз площ природно-заповідного фонду України в розрізі адміністративно-територіальних одиниць» інформаційно-аналітичні матеріали міністерства енергетики та захисту довкілля України. URL: <https://mepg.gov.ua> (дата звернення 03.12.2021).
2. Антоненко О.О., Харченко А.О. Оцінка туристичної привабливості регіонів України. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2016. №1. С. 137-141. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe /piprp_2016_1_24.pdf (дата звернення 15.11.2022)
3. Барна М.Ю., Гліненко Л.А., Дайновський Ю.А. Екотуризм як фактор розвитку туристичного і готельного бізнесу. Підприємство і торгівля. 2020. №27. С.82-90. URL: journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/710/675 (дата звернення: 11.11.2022)
4. Безугла Л.С. Регіонально- інноваційна модель розвитку екотуристичної інфраструктури: дис. д. економ.наук: 08.00.05/ Харків – 2021. 444 с. URL: <https://www.onaft.edu.ua> (дата звернення 10.11.2022).
5. Безугла Л.С. Розвиток екотуризму на засадах функціонування підприємництва. URL: http://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/42.pdf (дата звернення 06.12.2021).
6. Білецька Г.А. Розвиток екотуризму як засіб економічного зростання хмельницької області. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2010. №1. Т.2. С.245-247. URL: tourlib.net/statti_ukr/bilecka4.htm (дата звернення 10.11.2022)
7. Бойко В. О., Ключник А. В., Півньова Л. В. (2020). Зміцнення конкурентоспроможності підприємств екологічного (зеленого) туризму. Вісник Херсонського Національного Технічного Університету. №3. С. 213-222. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.3.28> (дата звернення 09.11.2022)
8. Бойко В.О. Екологічний туризм як складова зеленої економіки. Ефективна економіка. 2021.29.04.№4.С.7. URL:

- http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/75.pdf (дата звернення 14.11.2022)
9. Бойко Є.О. Роль зеленого туризму в розвитку сільських територій / Економіка. Управління. Інновації. 2010. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/eui_2010_1_3.pdf (дата звернення 01.12.2021).
10. Бриль К. Г., к. е. н., доцент кафедри туризму, Чернігівській національній технологічний університет, «Екологічно орієнтовані види туризму як стратегічний напрям розвитку галузі в сучасних умовах». Чернігів. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2015/7.pdf (дата звернення 04.12.2021).
11. Гнаткович О.Д., Гриньох Н.В. Оцінка привабливості туристичних ресурсів Карпатського регіону. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. С.136-138. URL: http://global-national.in.ua/archive/17-2017/17_2017.pdf#page=136 (дата звернення 16.11.2022)
12. Гончарова К. Далекі країни і грандіозні поїздки. Головні тренди, які сколихнуть світ подорожей у 2022. URL: <https://travel.rbc.ua/rus/show/grandioznye-vstrechi-aktivnyy-ekoturizm-shest-1637246315.html> (дата звернення 09.11.2022)
13. Давидова О.Г. Методи оцінювання туристичної привабливості регіонів країни. Український соціум. 2015. № 4(55). С.97-106. URL: ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/97-107__no-4__vol-55__2015__UKR.pdf (дата звернення: 14.11.2022)
14. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: Сучасні концепції менеджменту і маркетингу. Навчальний посібник. 2-е вид., перероб і доп.— К.: "Альтерпрес", 2004.— 192 с.
15. Добрянська І.В. Екотуризм як екологічно значущий напрямок діяльності. URL: <http://www.rusnauka.com> (дата звернення 12.11.2022)
16. Дудяк Р.П. Гошко О.Й. Прогнозні тренди в туризмі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип.18.1. С-162-165. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_1_2018ua/35.pdf (дата звернення 09.11.2022)

17. Екогеографія та екотуризм: Підручник / В. Г. Петрук, О.В. Бондарчук, І.А. Трач, О.Ю. Панасюк, Ю.І. Царук, В.Д. Ваколюк. – Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2016. – 178 с.
18. Екотуристичний потенціал та специфічні риси екотуристського продукту. URL: https://buklib.net/books/31552/?sphrase_id=303425 (дата звернення 10.11.2022)
19. Загорянська О.Л. Оцінка конкурентоспроможності екологічних готелів у сучасних умовах господарювання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип.22. С.662-669. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/125.pdf> (дата звернення 13.11.2022)
20. Зима О. Г. Методичний підхід до оцінювання потенціалу екологічного туризму. Економіка розвитку. 2018. № 1 (85). С. 14–21. URL: eegro_2018_1_4.pdf (дата звернення 11.11.2022)
21. Карпати 3D. URL: <https://karpaty3d.com/uk/category/ivano-frankivska-obl/> (дата звернення 03.12.2021).
22. Лепкий М.І. «Фактори розвитку туристичного господарства в регіонах України». URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/94.pdf (дата звернення 05.12.2021).
23. Мандруй Україною. URL: <https://discover.ua/> (дата звернення 06.12.2021).
24. Машіка Г.В., Пологовська Ю.Ю., Бикова М.Д. Сучасні тенденції розвитку екологічного туризму в Україні в умовах пандемії covid-19. Екологічні науки № 2(35). 2021. С.146-152. URL: dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/45174/1/28.pdf (дата звернення 10.11.2022)
25. Методологія дослідження туризму. URL: http://leksika.com.ua/10370308/turizm/metodologiya_doslidzhennya_turizmu_1 (дата звернення 15.11.2022)
26. Музиченко-Козловська О.В. Економічне оцінювання туристичної привабливості території: монографія. Львів: Новий Світ-2000. 2012. 176 с. URL: <https://infotour.in.ua/muzychenko.htm> (дата звернення 14.11.2022)
27. Музиченко-Козловська О.В. Методика оцінки рівня туристичної привабливості регіону. Регіональна економіка. 2006. Вип. 1. С. 218–228.

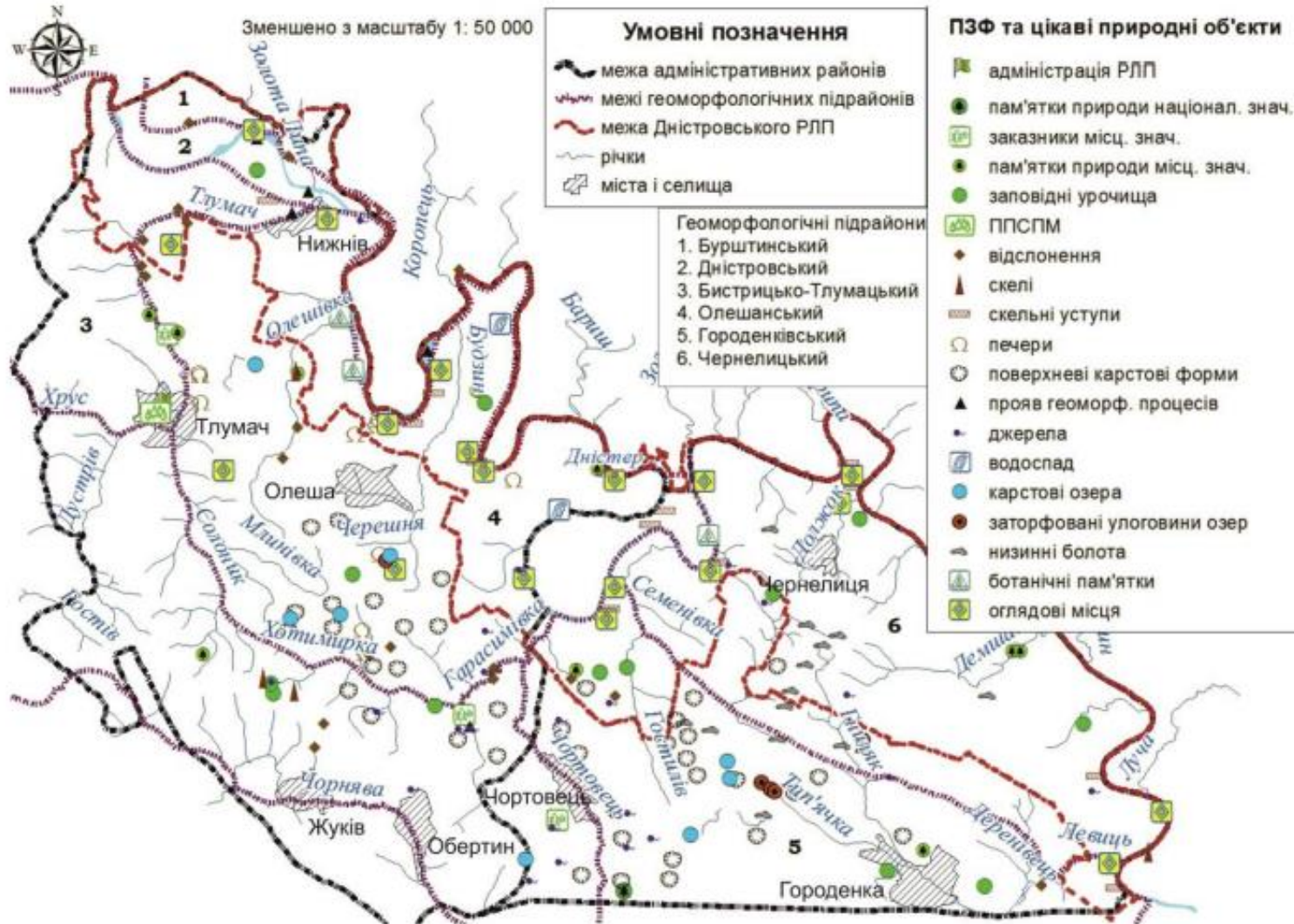
28. Національний природний парк «Синьогор». URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_природний_парк_«Синьогор» (дата звернення 01.12.2021).
29. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <http://nnph.if.ua/about/> (дата звернення 30.11.2021).
30. Офіційний сайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації «Екологічний паспорт Івано-Франківської області за 2020 рік. URL: <https://www.if.gov.ua> (дата звернення 27.11.2021).
31. Пазенко В.С. Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид. – К.: Український Центр духовної культури, 2005. –328с.
32. Поляницький регіональний ландшафтний парк. URL: <https://karpaty.rocks/region/ivano-frankivska-oblast/dolinskiy-rayon/polyanicya/polyanyskuu-regionalnyu-landshaftnyu-park> (дата звернення 03.12.2021).
33. Посохов І.С., Сагайдачна А.В. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2019. Випуск 9. С.203-212. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2019_9_27 (дата звернення 10.11.2022)
34. Принципи, функції та завдання екологічного туризму. URL: <https://buklib.net/books/27105/> (дата звернення)
35. Природно-заповідний фонд України. URL: <http://pzf.menr.gov.ua> (дата звернення 27.11.2021).
36. Регіональний ландшафтний парк «Гуцульщина». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Регіональний_ландшафтний_парк_«Гуцульщина» (дата звернення 01.12.2021).
37. Регіональна цільова програма розвитку туризму в Івано-Франківській області на 2022-2027 роки. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-shvalennya-proyektu-regionalnoyi-cilovoyi-programi-rozvitku-turizmu-v-ivano-frankivskij-oblasti-na-2022-2027-roki> (дата звернення 11.11.2022)
38. Савіцька О.П., Савіцька Н.В., І.Я. Кулиняк Формування туристичної привабливості території. Науковий вісник НЛТУ.2012. Вип.22.15. С.148-

154. URL: cyberleninka.ru/article/n/formuvannya-turistichnoyi-privablivosti-teritoriyi (дата звернення 15.11.2022)
- 39.Сонько С.П. Екологічний туризм в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. Умань. 2012.С. 279–281
- 40.Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки. URL: <https://orada.if.ua> (дата звернення 04.12.2021).
- 41.Стратегія розвитку туризму і курортів України до 2026 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/151018420> (дата звернення 12.11.2022)
- 42.Ступень Н.М. Світовий досвід розвитку екологічного туризму на рекреаційних територіях. Збалансоване природокористування. 2016. №3. С.94-100. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/5179/1> (дата звернення 10.11.2022)
- 43.Фактори і прогнози розвитку екотуризму. URL: <http://um.co.ua/13/13-1/13-131752.html> (дата звернення 09.11.2022)
- 44.Фастовець О.О. Розвиток екологічного туризму як тренд туристичного ринку 2021. Креативний простір. 2021.№7. С.30-31. URL: reposit.unisport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/3844/КРП7-1-2%2C30-31.pdf (дата звернення 11.11.2022)
- 45.Шушулков, С. Д. Тенденції розвитку екологічного туризму в сучасних економічних реаліях. Український журнал прикладної економіки. 2019. Том 4. № 3. С. 245–252. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/ujae_2019_r03_a27.pdf (дата звернення 12.11.2022)
- 46.Ecotourism in the world. URL: <https://we.org.ua/rizne/ekoturizm-u- sviti/> (дата звернення 01.12.2021).
- 47.Travel & Tourism Economic Impact 2015. Ukraine. The Authority on World Travel & Tourism. – London, United Kingdom, 2015. – 24 p.
- 48.World Wide Fund For Nature URL: <http://www.worldwildlife.org> (дата звернення 27.11.2021)

ДОДАТКИ
Додаток А
Мапа території НПП «Гуцульщина» [18].

ДОДАТОК Б
Природно-заповідний фонд і цінні природні об'єкти Дністровського РЛП [17].

ДОДАТОК В

Території та об'єкти ПЗФ місцевого значення, які були створені у 2020 році

Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Одиниця виміру	Площа
«Ялиця-цариця»	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	га	0,2
«Квазіпраліси Козаківського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	43,8
«Квазіпраліси Церківнянського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	90,9
«Квазіпраліс Дубівського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	41
«Праліси і квазіпраліси Ілемнянського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	135,3
«Квазіпраліси Липовицького лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	46
«Праліси і квазіпраліси Лугівського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	193,2
«Квазіпраліс Спаського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	24
«Праліси і квазіпраліси Суходільського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	102,9
«Праліси і квазіпраліси Буркутського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	227,4
«Квазіпраліс Верховинського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	37
«Квазіпраліс Зеленського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	24

«Праліс Красницького лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	27
«Праліси і квазіпраліси Шибенського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	69
«Праліси і квазіпраліси Явірницького лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	85,9
«Природні ліси Бескидського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	29,2
«Праліси Бистрівського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	92,3
«Квазіпраліси Вишківського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	47,6
«Праліси Людвиківського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	375
«Праліси Мало-Тур'янського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	37,9
«Праліси Мізунського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	54,9
«Праліси Ільм'янського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	961,1
«Праліси Свічівського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	514,7
«Квазіпраліс Слобідського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	24
«Праліси Солотвинського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	283

Продовж. Додатка В

«Квазіпраліси Шевченківського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	163,1
«Праліси Гостівецького лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	20,7
«Квазіпраліси Устеріцького лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	28,3
«Квазіпраліси Білоославського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	107,4
«Праліси Дорівського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	27
«Квазіпраліси Любіжнянського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	97,7
«Квазіпраліси Майданського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	29,5
«Квазіпраліси Микуличинського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	20,5
«Праліси і квазіпраліси Полянського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	229,8
«Праліси і квазіпраліси Гутянського лісництва»	Пралісова пам'ятка природи місцевого значення	га	236,4

ДОДАТОК Г

План створення нових/розширення існуючих територій і об'єктів природно-заповідного фонду на 2021 рік [1]

№	Назва об'єкта	Орієнтовна площа, га	Місце розташування (район сільська рада, лісгосп, квартал тощо)	Наявність клопотання та стан схвалення (дата подання та схвалення)	Наявність наукового обґрунтування/ проекту створення (дата розроблення)	Стан погодження з землевласниками та землекористувачами
<i>Загальнодержавного значення:</i>						
-	-	-	-	-	-	-
<i>Місцевого значення:</i>						
1	Ботанічний заказник Урочище «Заботюх»	19,0	Пуківська сільська рада Рогатинського району (за межами населеного пункту)ф	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника клопотання від 16.11.2017 № 01-12/06-05/183-5	Наявний	Рогатинська районна рада рішення XII сесія VII скликання від 14.09.2017 № 265-12/2017
2	Ботанічний заказник Урочище «Колосова»	10,0	Дегівська сільська рада с. Приозерне Рогатинського району (за межами населеного пункту)	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника клопотання від 16.11.2017 № 01-12/06-05/183-4	-	Рогатинська районна рада рішення XII сесія VII скликання від 14.09.2017 № 267-12/2017

Продовж. Додатка Г

3	Ботанічний заказник Урочище «Малі Говди»	3,0	Лучинецька сільська рада Рогатинського району (за межами населеного пункту)	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника клопотання від 16.11.2017 № 01-12/06-05/183-3	-	Рогатинська районна рада рішення XII сесія VII скликання від 14.09.2017 № 268-12/2017
4	Ботанічний заказник Урочище «Хребтова»	12,0	Сарниківська сільська рада с.Діброва Рогатинського району (за межами населеного пункту)	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника клопотання від 16.11.2017 № 01-12/06-05/183-2	-	Рогатинська районна рада рішення XII сесія VII скликання від 14.09.2017 № 266-12/2017
5	Гідрологічна пам'ятка природи «Зелена криниця»	13,16	Конюшківська сільська рада с. Конюшки Рогатинського району ур. «Зелена криниця»	МБО «Екологія-Право-Людина» від 20.08.2019 № 400		Конюшківська сільська рада, рішення XXII сесії VII скликання від 07.09.2019 б/н
6	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Собольського лісництва»	386,2	Калуський район ДП «Вигодське лісове господарство» Собольське лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Вигодське лісове господарство» 07.05.2019 № 02-08-85

Продовж. Додатка Г

7	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Кременцівського лісництва»	21,0	Надвірнянський район ДП «Ворохтянське лісове господарство» Кременцівське лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Ворохтянське лісове господарство» 16.10.2019 № 2/271
8	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Озернянського лісництва»	44,4	Надвірнянський район ДП «Ворохтянське лісове господарство» Озернянське лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Ворохтянське лісове господарство» 16.10.2019 № 2/271
9	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Бистрицького лісництва»	269,3	Надвірнянський район ДП «Надвірнянське лісове господарство» Бистрицьке лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Надвірнянське лісове господарство» 15.05.2019 № 01-2/393 22.10.2019 № 01-2/666
10	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Бухтівецького лісництва»	19,5	Надвірнянський район ДП «Надвірнянське лісове господарство» Бухтівецьке лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Надвірнянське лісове господарство» 15.05.2019 № 01-2/393 22.10.2019 № 01-2/666

Продовж. Додатка Г

11	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Довбушанське лісництва»	85,4	Надвірнянський район ДП «Надвірнянське лісове господарство» Довбушанське лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Надвірнянське лісове господарство» 15.05.2019 № 01-2/393 22.10.2019 № 01-2/666
12	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Довжинецького лісництва»	37,4	Надвірнянський район ДП «Надвірнянське лісове господарство» Довжинецьке лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Надвірнянське лісове господарство» 15.05.2019 № 01-2/393 22.10.2019 № 01-2/666
13	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Зеленського лісництва»	109,6	Надвірнянський район ДП «Надвірнянське лісове господарство» Зеленське лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Надвірнянське лісове господарство» 15.05.2019 № 01-2/393 22.10.2019 № 01-2/666
14	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Максимецького лісництва»	35,4	Надвірнянський район ДП «Надвірнянське лісове господарство» Максимецьке лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Надвірнянське лісове господарство» 15.05.2019 № 01-2/393 22.10.2019 № 01-2/666

Продовж. Додатка Г

15	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Надвірнянського лісництва»	28,2	Надвірнянський район ДП «Надвірнянське лісове господарство» Надвірнянське лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Надвірнянське лісове господарство» 15.05.2019 № 01-2/393 22.10.2019 № 01-2/666
16	Пралісова пам'ятка природи «Квазіпраліси Річанського лісництва»	465,6	Надвірнянський район ДП «Надвірнянське лісове господарство» Річанське лісництво	ГС «Всесвітній фонд природи Україна» від 23.12.2019 № 315/19	Наявний	ДП «Надвірнянське лісове господарство» 15.05.2019 № 01-2/393 22.10.2019 № 01-2/666
	Разом	1559,16				

ДОДАТОК Д

Картосхема еко-пізнавального маршруту Бурштинським Опіллям

ДОДАТОК Е

Буклет (зовнішня сторона)

МАРШРУТ ТА ЗУПИНКИ

ЕКО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ МАРШРУТ БУРШТИНСЬКИМ ОПІЛЛЯМ

ТРИВАЛІСТЬ 8 ГОДИН

ПРОТЯЖНІСТЬ 16,5 КМ

РІВЕНЬ СКЛАДНОСТІ *ЗАГАЛЬНОДОСТУПНИЙ*

ЗА ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ОЗНАКОЮ *МІСЦЕВИЙ*

ЗА ВИДОМ ПЕРЕСУВАННЯ *ВЕЛОМАРШРУТ*

Веломаршрут пролягає через Більшівці, Бовшів, Коростовичі та Бурштин, включаючи 8 зупинок.

Буклет (внутрішня сторона)

ПОЧАТКОМ МАРШРУТУ Є БІЛЬШІВЦІ

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ПІД ЧАС МАРШРУТУ:
— НЕ ВІДХИЛЯТИСЯ ВІД МАРШРУТУ У ЗАПОВІДНИКУ!
— НЕ ЗРИВАТИ, НЕ ТОПТАТИ І НЕ ВИКОПУВАТИ РОСЛИНИ!
— НЕ ЗНИЩУВАТИ ТВАРИН І НЕ РУЙНУВАТИ ПТАШИНИХ ГНІЗД!
— НЕ ПІДПАЛЮВАТИ І НЕ РОЗВОДИТИ! ВОГНИЩІ!
— НЕ СМІТИТИ І НЕ ГАЛАСУВАТИ!

САНКТУАРІЙ МАТЕРІ БОЖОЇ

1

За переказами, у 1620 році власник міста, польський магнат Казановський, розпочав похід проти татар. І на його думку його врятувала знайдена ікона. Після повернення Казановський побудував дерев'яний монастир кармелітів, куди були перенесені ікони.

2

ПЛОЦА РИНОК

На ринкову площу виходить справжня ратуша з вежею ХІХ століття та годинником. Біля неї є джерело. Більшівці славилися титиною мінеральною водою. За правління Австрії її експортували

3

ПАЛАЦ КШЕЧУНОВИЧІВ

Це чудовий палац із плавними лініями фасаду, черепичним дахом, парадними сходами та бельведером, з видом на парк, що свідчить про смак його власника. Оригінальний палац був побудований в 1800 році, але був зруйнований під час Першої світової війни.

4

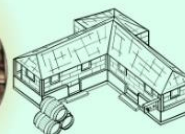
КАСОВА ГОРА

Розташована в межах Бурштинського Опілля, на кількох пагорбах біля Бурштинського водосховища. У заповіднику росте понад 300 видів рослин. З вершини пагорба відкривається чудовий краєвид на Придністровську Долину, Дністер, Галич, Бурштинське водосховище та на Сивульський хребет. У 2010 році Касова гора стала частиною Галицького національного природного парку.

5

КРИЇВКА УПА.

У 2007 році криївку відбудували та встановили пам'ятний хрест героям, які загинули у ній

6

КОЛОНІЯ СІРИХ ЧАПЕЛЬ

У лісі є осередок чаплі сірої, де налічується близько 150 гнізд, за якими можна спостерігати з оглядової вежі.

7

СПОСТЕЖЕННЯ ЗА ПТАХАМИ

Оскільки взимку Бурштинське водосховище майже не замерзає, воно стає місцем зимівлі для понад 40 видів птахів, деякі з яких занесені до Червоної книги України.

8

КОСТЕЛ ПРЕСВЯТОЇ ТРИЦІ

Всередині бароковий вівтар, кілька скульптур і фрагменти розпису, де монахи-тріїці визволяли полонених християн із турецької неволі.